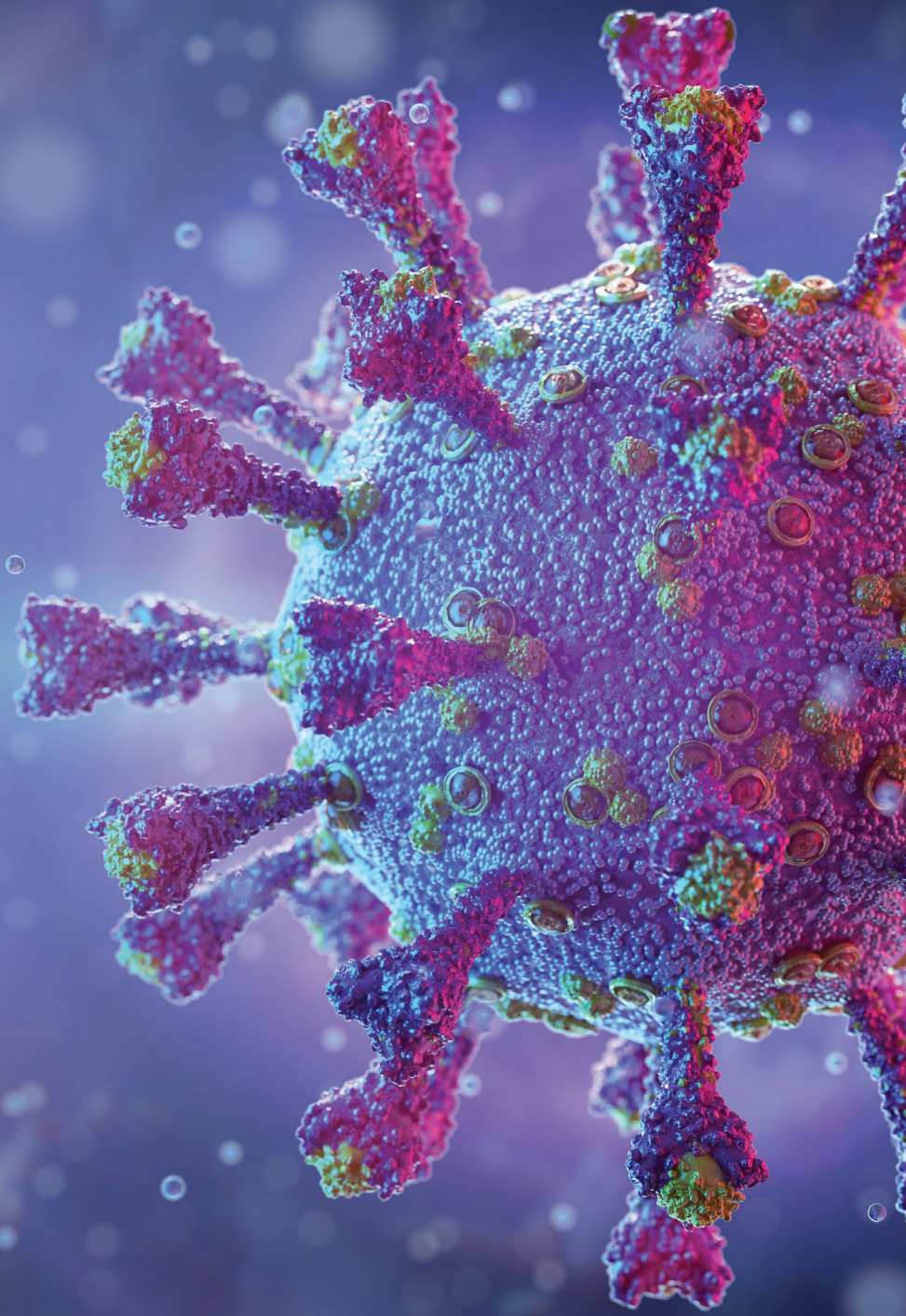
ZEREN M.M.

Covid-19 Pandemi Krizinin Türkiye'ye Etkileri

Sektörel Görünüm ve Tedbir Önerileri

COVID-19 Pandemisinin Ekonomik Etkisine Yaklaşımımız

1

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Yönetici Ofisi

Mevcut durum

• Azalan risk iştahı ile birlikte, gelişmekte olan ülkelerden belirgin bir sermaye (portföy yatırımı) çıkışı izlenirken likidite ihtiyacı kapsamında güçlü para birimlerine (hard currency) artan talep, gelişmekte olan ülke para birimlerinde olduğu gibi Türk Lirası'nda da değer kaybına yol açtı
• Öncü göstergeler, gerek küresel arenada gerekse yerel bazda ekonomik aktiviteye ilişkin kayda değer bir azalmaya işaret ederken işgücü piyasalarındaki bozulma ile birlikte güven endekslerinde de düşüşler izleniyor
• Henüz daha üç aşamalı bir krizin ilk aşamasındayız ve ekonomilerin halk sağlığı riskleri karşısında ne kadar kırılgan olduğunu öğrendik. Ekonomik etkilerin şiddetini azaltmak için tüm hükümetler daha sıkı tedbirler almaya başladı

Nasıl bir gelecek?

• Salgın dinamikleri, yayılımın durmasının bir yıl sürebileceğini gösteriyor. Ancak salgının bir çok kanaldan ekonomileri etkilemesi ve hükümetlerin açıkladıkları mali desteklerin büyüklüğü küresel ekonomide toparlanmanın daha uzun sürebileceğine işaret ediyor
• İş yapış şekillerinde, küresel değer zincirlerinde ve dolayısıyla ticaret rotalarında değişim kaçınılmaz. Bu nedenle salgını kontrol altına aldıktan sonra özel sektör yeni bir iş ve rekabet ortamıyla yüzleşecek

---

Ne yapmalı?

• Bu seferki kriz, ülkenin yalnız başına aşabileceği tipten bir kriz değil. Uluslararası işbirliğine açık olmalıyız ve özel sektör olarak bizler de üzerimize düşeni yapmalıyız. Bu hem kendini hem de toplumu aynı anda düşünmen gereken bir oyun
• Tüm strateji ve politikaların krizin üç dalgasını dikkate alarak tasarlanması gerekiyor.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Kapsam

Covid-19 neden farklı?

- Coğrafi olarak dünyaya diğer bütün pandemilerden daha fazla yayıldı
- Aynı anda hem talep hem de arz yönlü ekonomik şoklar yarattı
- Hem ürünlerin hem de insanların hareketliliğini küresel olarak kısıtladı
- Gelişmişlik ekonomilerin de doğal afetlere tam hazırlıklı olmadığını öğretti

---

Krizle mücadele için tek reçete yok

- Ülkelerin salgın için hazırlık düzeyleri, kriz yönetimine ayırabilecek kaynakları, sektörel desenleri, demografik yapı gibi farklılıkları krizden etkilenme oranlarını belirledi
- Araştırma altyapısı güçlü olup hızlı ve doğru alanda politika geliştiren ülkeler salgının yayılımını daha erken kontrol altına alabildi

---

Türkiye'ye özgü bir yaklaşım

- Türkiye'deki ekonomik aktivitenin üçte ikisini mobilite kısıtlamalarına veya talep risklerine duyarlı sektörler yapmaktadır.
- Söz konusu talep riski özellikle sermaye yapısı ve likidite riskleri yüksek sektörleri olumsuz etkileyebilir
- Her sektör için tedarik zinciri bozulması riskini artırıyor
- İstihdam konusunda da en ciddi risk, mikro ve küçük ölçekli firmaların ağırlığından kaynaklanmaktadır
- Firmaların iç ve dış bağlantılılığı , finansal performansı, sektörü, yetkinlikleri, istihdam yapısı gibi faktörler krize duyarlılıklarını değiştiriyor

---

Krizi yenmek

- Oluşacak yeni küresel değer zincirlerinde Tier 2'den Tier 1'e yükselme fırsatları
- Küresel yatırım yer değiştirmelerinde yeni cazibe merkezi olmak
- Geleceğin işleri/iş yapış biçimleri artık bugünün işleri/iş yapış biçimleri
- Sektörel rekabetçiliğin değil, etkinleştirici anahtar teknolojilerinde yetkinlik geliştirmenin önemli olduğunu öğrendik, bu alana daha fazla odaklanmak
- Bu teknolojilerde yetkin şirketler farklı ürünler ve hizmetlere kolayca sıçrayabileceklerini fark ettiler; rekabet ortamı değişiyor

Birinci Dalga: Salgının Yayılımını Kontrol Altına Almak

2

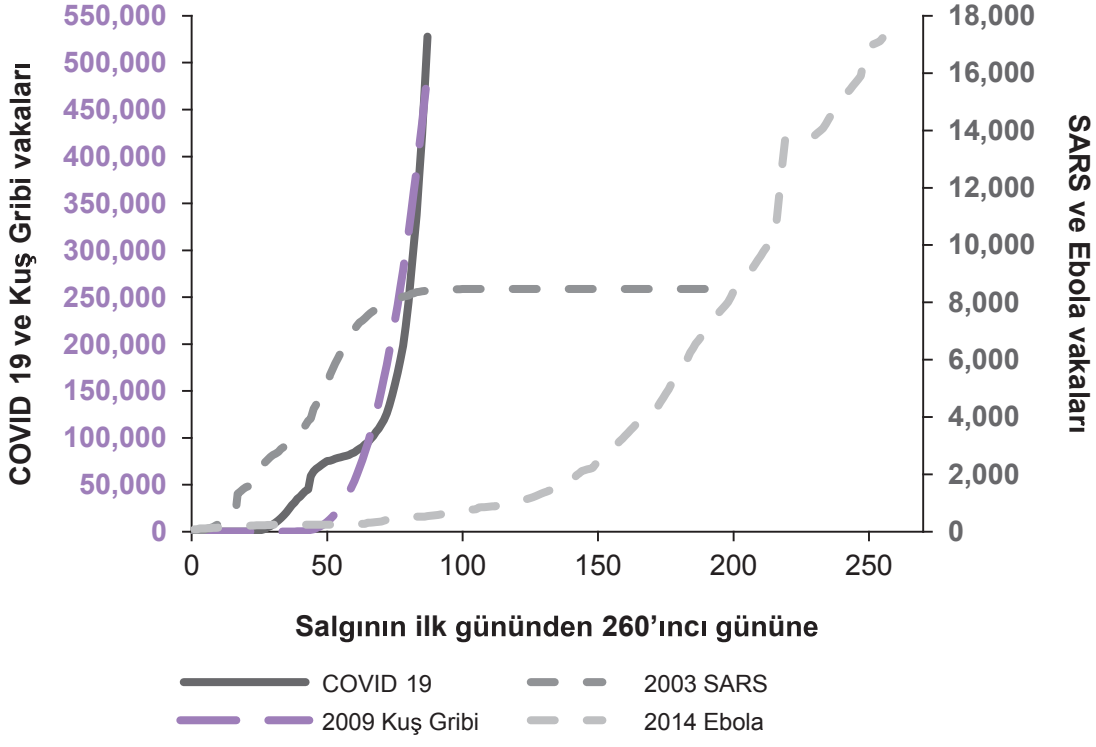
ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

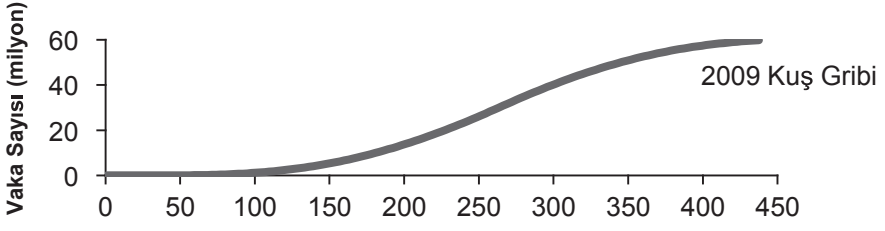
COVID 19 aynı aileden gelen salgınlardan çok daha farklı bir gidişat sergileyerek dünya çapında ciddi boyutlara ulaşmıştır

SARS ile benzer bir trend izlerse COVID 19'un 3 4 ay içinde durağanlaşması gerekiyor. Ancak yayılım hızı daha çok Kuş Gribi'ne benziyor ve Kuş Gribi'nin küresel yayılımı 1 yıldan fazla sürdü.

Farklı salgınlarda, vaka sayılarının gelişimi, COVID 19 ve Kuş Gribi sol eksende (ilk 90 gün), SARS ve EBOLA sağ eksende gösterilmektedir

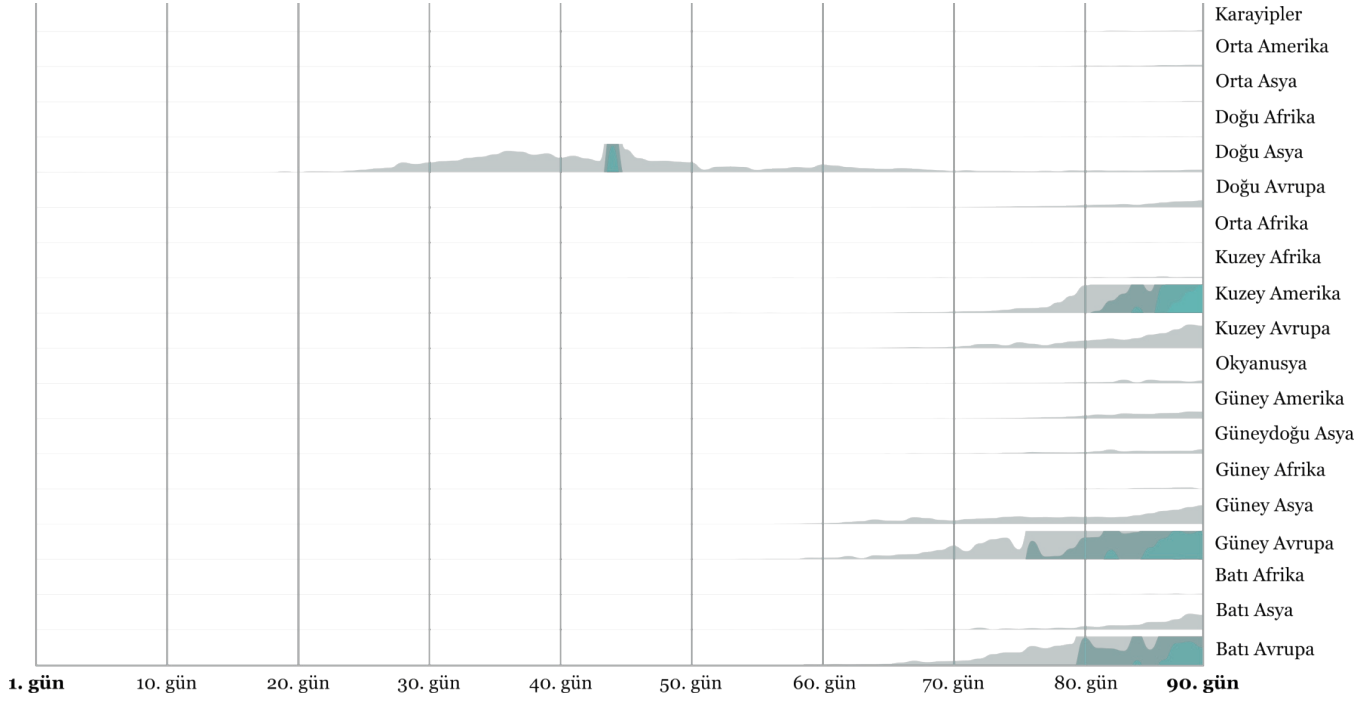
- COVID 19 SARS ile aynı aileden gelse de yol açtığı salgın karşılaştırılabilir düzeyde değildir. SARS salgının başladığı 80'inci günden itibaren ciddi vaka artışları görmemiş en nihayetinde 3 4 aylık bir süre içerisinde etkisini kaybetmiştir
- EBOLA bu kapsamda daha uzun süreli ve hatta devam eden vaka artışları sergilese de, kısıtlı bir bölgede gerçekleşiyor oluşu ve yayılamaması COVID 19'un mevcut koşullarından uzaklaşmaktadır.
- COVID 19'un vaka artışı 2009'da yaşanan Kuş Gribi'yle ciddi benzerliklere sahiptir. Özellikle vaka sayısının tırmanışa geçtikten sonra gösterdikleri dik artış dikkate değerdir. COVID 19 gibi pandemik olarak ilan edilen Kuş Gribi 400'üncü gününde hala günlük vaka sayısı artışları sergilemiştir . Salgın başladıktan bir yıl sonra vaka sayısı 60 milyona yaklaşmıştır.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Çin'de merkezlenen virüs 2. ayından başlayarak üç yeni coğrafi salgın merkezi oluşturmayı başarmıştır

Günlük vaka sayılarının ilk üç ayda coğrafi dağılımı

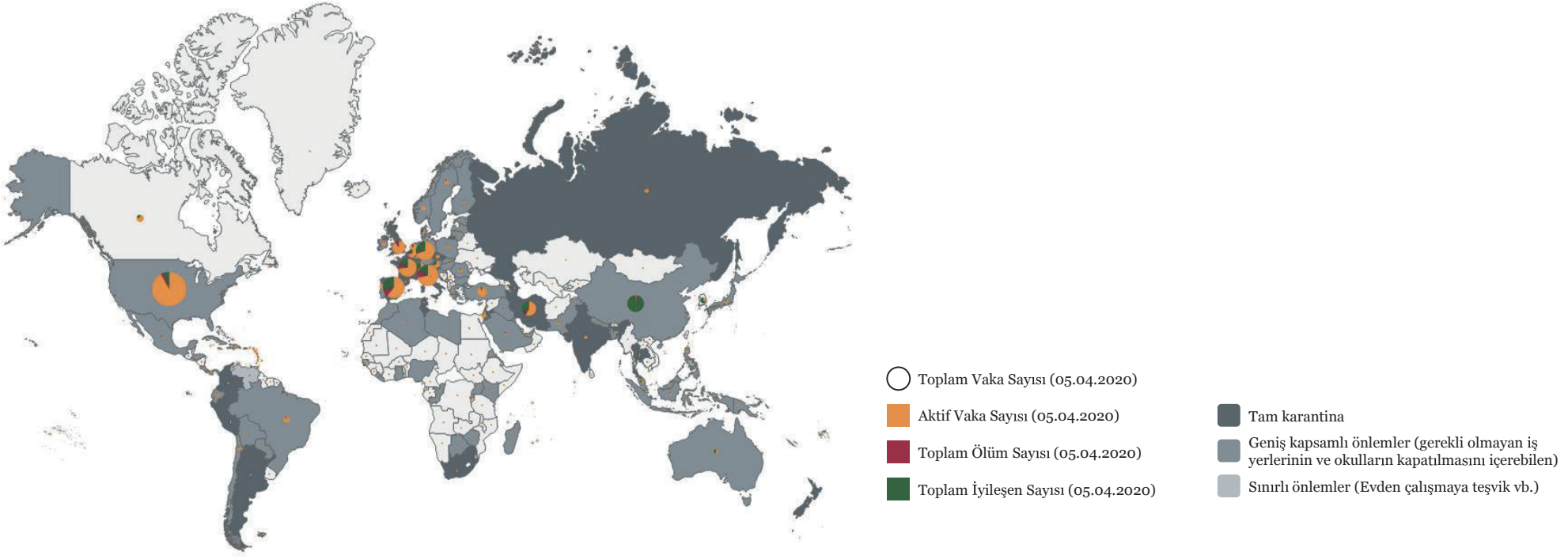

• Çin , COVID 19'u en şiddetli şekilde 20. gün ile 50. gün arasında yaşamış, ardından vaka artış sayıları ciddi bir şekilde azalarak devam etmiştir.
• Umut verici bu gelişme, Çin'de sönümlenen virüsün 60. günden itibaren Güney Asya (İran) ve Güney Avrupa (İtalya) kanalıyla yeni bir merkeze kavuşmasıyla gölgede kalmıştır.
• Takip eden günlerde önce Batı Avrupa ardından hızlıca Kuzey Amerika virüsün yeni salgın merkezleri konumuna gelmiştir.
• Mart sonu itibarıyla Kuzey Avrupa , Türkiye'nin başını çektiği Batı Asya ve Güney Asya'da artış trendi dikkat çekmektedir.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Ülkelerin virüse karşı aldığı önlemler incelendiğinde hem bölgesel hem de ulusal çapta karantina uygulamalarının arttığı gözlemlenmektedir

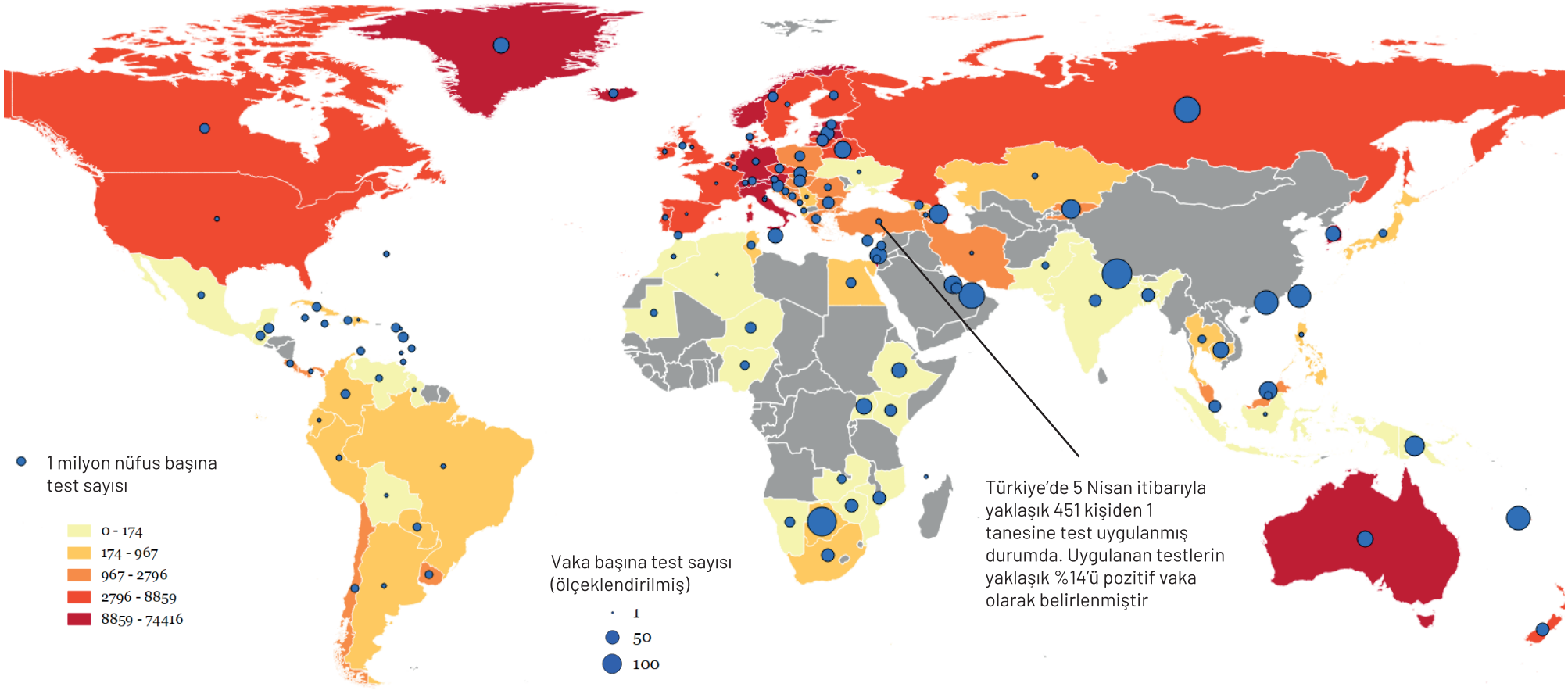
Ülke Bazında Alınan Önlem Dereceleri ve Vaka Yapıları

• Cezayir, Brezilya, Çin, Hırvatistan, Fiji, Finlandiya, Gana, Endonezya, İsrail, Libya, Madagaskar, Karadağ, Nijerya, Pakistan, Filipinler, Katar, Suudi Arabistan ve ABD aldıkları tedbirleri bölgesel düzeyde karantina ile uygularken; İtalya, Fransa, İspanya, Yeni Zelanda, Güney Afrika, İngiltere, Polonya, Hollanda, Hindistan, Portekiz, Lübnan, İran, Uganda, Meksika gibi ülkeler ise ulusal düzeyde karantina uygulamaktadır.
• Ülkelerin karantina uygulaması başlangıçlarına bakıldığında 16, 17, 19 ve özellikle 25 26 Mart'ta bir yoğunlaşma söz konusudur.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

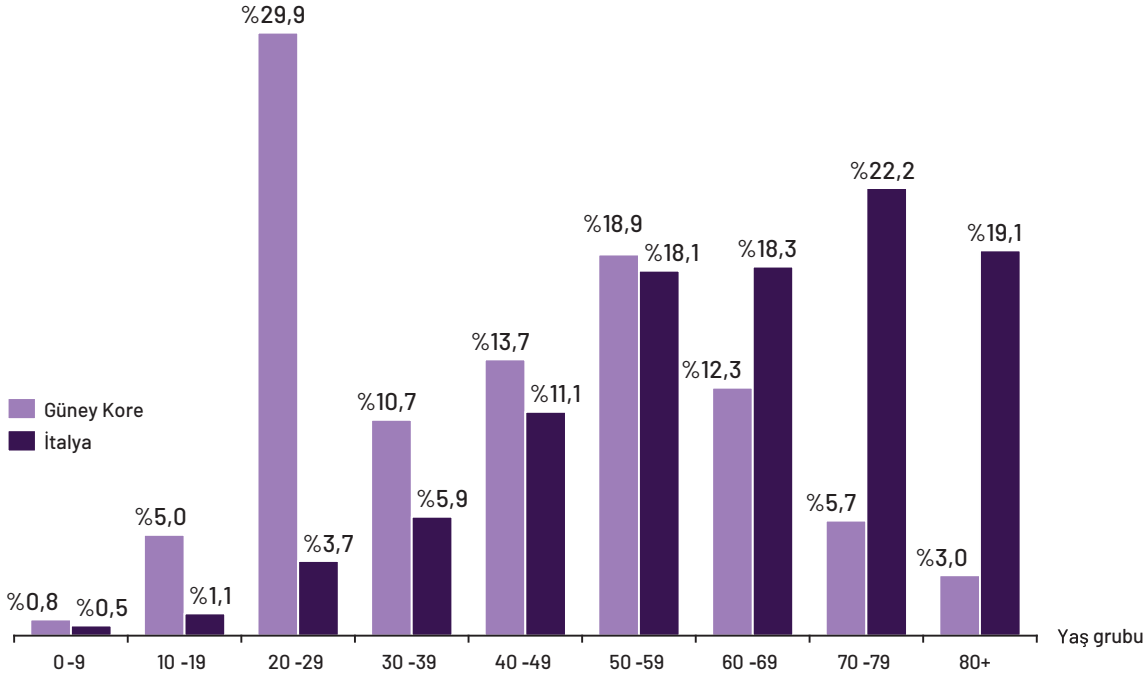
Agresif test yaklaşımı da virüsün takibi ve sosyal etkilerinin azaltılması açısından en öne çıkan çözümlerdendir

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Ancak taşıyıcıları tespit etmek için sadece semptomların gözlendiği bireyleri değil, rastgele şekilde nüfusun farklı tabakalarını test etmek de gerekmektedir

Güney Kore ve İtalya'da onaylanan COVID 19 vaka sayısının yaş gruplarına dağılımı

Güney Kore ve İtalya arasındaki temel farklar

- Güney Kore, rastgele bir şekilde nüfusun büyük bir kısmını test ederken, İtalya yalnızca en kötü semptomları gösteren vakaları test etmektedir.
- Yapılan karşılaştırmalar ve incelemeler, çoğu taşıyıcının aslında daha genç yaş gruplarından olduğunu göstermektedir.
- İtalya'da covid 19'un ilk görüldüğü ve ilk karantinaya alınan yerleşim yerlerinden olan Veneto bölgesindeki Vo isimli kasaba, semptom göstermeyenler de dahil olmak üzere herkese test yapılan yarı doğal bir deneydir (17 mart).

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Krizle mücadelede başarılı ülkelerden olan Güney Kore, salgının yayılım hızını yavaşlatmak için ciddi önlemler almıştır...

Enfekte Bireylerin Karantinaya Alınması

✓ Tecrit stratejisi ülke içi ve dışı hareketlerin kısıtlanması
• İzlemek, test etmek ve tedavi etmeye dayalı bir strateji

Acil Tedavi ve Cezai Yaptırımlar

• Sağlık personelleri tarafından evde testlerin yapılması
• Büyük hastanelerin daha ağır hastalara odaklanması
• Hafif semptomlu hastaların daha küçük sağlık merkezlerinde tedavi edilmesi veya hastaların evlerinde karantinaya alınması
• Karantina ihlallerinin hapis cezasıyla cezalandırılabilir olması

Koronavirüs Mobil Uygulaması

• Test sonuçları, yeni vakalar, iyileşen hasta sayısı, teşhis edilen hastaların bölgeleri gibi günlük güncellemelerin mevcut olduğu uygulama
• Karantinadaki bir kişinin karantina bölgesinden ayrıldığında kamu görevlilerinin uygulama vasıtasıyla uyarılması

Geçmiş Deneyimler

• Test sistemlerinde hızlı onay ve sonuç
✓ Hızla geliştirilmiş test kitleri
✓ Türkiye'de uygulanmıştır ya da benzer uygulamalar mevcuttur

Proaktif Testler

✓ Tüm vatandaşlara uygulanabilir
• COVID 19 semptomları olan kişilere veya doktor tarafından sevk edilenlere ücretsiz uygulama
• Ülke genelinde 43'ten fazla kesintisiz test merkezinin kurulması

Şeffaf Bilgi Kampanyası

✓ Hükümetin, test sonucu pozitif çıkan herkesin hareketini yakından takip etmeye başlaması
✓ Söz konusu hastaların temas ettiği kişilerin de test edilmesi
• Cep telefonu kayıtlarından, kredi kartı makbuzlarından ve diğer kişisel verilerden gerekli bilgilerin elde edilmesi
• Hükümetin, enfekte bir hasta ile temasta bulunan ve / veya semptomlara sahip olan kişiler için testi zorunlu kılan bir yasa çıkartması

Maske Kontrolü

✓ Ulaşım istasyonlarında maskeler ve el dezenfektanlarının bulunması
✓ Maske satışlarının kişi başına iki maske ile sınırlandırılması

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

...Ancak Güney Kore'deki başarının asıl kaynakları kriz deneyimine sahip olmanın tetiklediği krize hızlı tepki verebilme yetkinliği ve kamu özel işbirliğidir

Güney Kore karantina gibi tecrit yöntemlerini tercih etmeyen; sağlık sektörünün epidemilere hazırlıklı olması ve proaktif müdahale araçlarının uygulanmasıyla salgını kontrol altına alabilmiş en başarılı ülke örneğidir.

Biyomedikal sektörünün gelişmişliği ve krizle mücadelede kamu özel işbirliği

- Çin'de yayılım başladığı anda Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (KCDC) kit üretebilecek firmalarla bağlantıya geçerek üretim sürecini hızlandırmıştır.
- Yapay zeka temelli büyük veri sistemi kullanan Seegene firması 3 haftada hızlı test kitleri üretmiştir.
- Testleri özel makineler otomatik olarak yapmaktadır ve bu yöntemle testin sonuç vermesi sağlık çalışanlarının manuel uygulamalarından 4 kat hızlı sonuç vermektedir.

Yüksek test kapasitesi ile testlerin yaygın ve rastgele şekilde uygulanması

- Tanı kapasitesi krizle mücadelede en önemli avantajları olmuştur: 118 tesiste 15,000 test kapasitesi.
- Arabaya servis test uygulaması rastgele yöntemle taşıyıcıların tespitini kolaylaştırmıştır. Bu uygulamaya ABD, Kanada ve Birleşik Krallık'ta da başlanmıştır.
- Ayrıca MERS sonrası hastanelerdeki enfeksiyonla mücadele becerilerinin geliştirilmesine bağlı olarak hiç bir sağlık çalışanına Corona virüsü bulaşmamıştır.

Veriye dayalı teknolojiler ve özel sektörle veri paylaşımı

- MERS'ten sonra KVKK'de değişiklik yapılmış ve hasta kişisel verilerinin krizle mücadelede kullanılmasının önü açılmıştır.
- Halkın farkındalığını artırarak yayılımı önlemeyi amaçlayan mobil uygulama KCDC'den aldığı verilerle enfekte bireyin konumunu, ziyaret ettiği lokasyonları, yaş, cinsiyet ve uyruk bilgilerini paylaşmaktadır.
- Ayrıca uygulamayı kullanan biri enfekte olmuş birinin bulunmuş olduğu bir lokasyona 100 m yanaştığında uygulama uyarı mesajı vermektedir.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Ülkemiz yayılımı kontrol altına almak için doğru alanlarda önlemler almaktadır. Ancak mücadelenin etkinliğini artıracak yeni alanlara odaklanmak gerekmektedir.

Şimdiye Kadar Türkiye'de Alınan Tedbirler / Açıklama Tarihi

Eğitim / 26 Mart	• Yükseköğretim kurumlarında Haziran ayına kadar uzaktan eğitim uygulaması • İlköğretim ve ortaöğretim okullarında 30 Nisan'a kadar uzaktan eğitim
Sağlık / 5 Nisan	• Hızlı virüs tanı kitlerinin hazırlanması, solunum cihazlarının yerel imalatına başlanması • İki yeni hastanenin açılması (Atatürk Havalimanı ve Sancaktepe'de) • İnternetten formu dolduran 20-65 yaş arası vatandaşlara maske dağıtılması
Dışarı Çıkma Yasakları / 3 Nisan	• 20 yaş ve altındaki, 65 yaş ve üstündeki bireyler ile kronik hastaları için dışarı çıkma kısıtlamaları • Kısıtlamalara uymayan kişilere 3150 TL idari para cezası uygulanması
Seyahat Kısıtlamaları / 3 Nisan	• Havayolu şirketleri tarafından açıklanan 50'den fazla ülke ile karşılıklı uçuşların iptal edilmesi • 30 büyükşehirin sınırlarından yapılacak tüm giriş/çıkışların geçici olarak durdurulması
İbadet Yerlerine İlişkin Kısıtlamalar / 16 Mart	• Cuma ve kandil namazlarının cemaat ile kılınması uygulamasının kaldırılması • Kısıtlı sayıda kilise ve sinagogun cenazeler için açık olacağına yönelik açıklama
Eğlence Mekanlarının Kapatılması / 15 Mart	• İnsanların birbirlerini kolayca enfekte edebilecekleri tiyatro, sinema vebarlar/gece kulüpleri vb. yakın temas mekanların kısa süreliğine kapatılması
Uzaktan Çalışma / 14 Mart	• Çalışanların mümkün mertebe evden çalışarak kalabalıklardan uzak durmasına yönelik tedbirlerin teşvik edilmesi
Kendini Karantinaya Alma / 11 Mart	• Belirli ülkelerden gelen kişilerin kendilerini 14 gün boyunca karantinaya alması

Gelecekte Alınabilecek Önlemlere İlişkin İhtiyaçlar

- Mobil uygulamalar ve dijital dönüşüm araçları vasıtasıyla şeffaf bilgilendirme yapılması ve vatandaşların deneyiminin iyileştirilmesi.
- Test miktarının artırılması ve rastgele test uygulamasına geçilmesi.
- Genetik ve biyomedikal alanlarında kamu-özel işbirliğinin ve teşviklerin artırılması.

ZEREN M.M.

İkinci Dalga: Ekonomik Etkileri Telafi Etmek

3

ZEREN M.M.

Küresel Ekonomik Görünüm

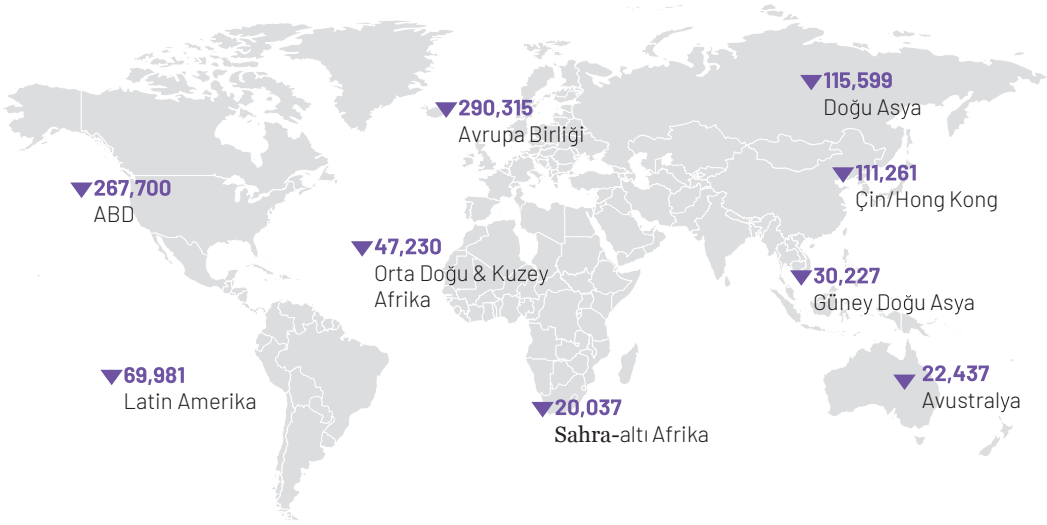
ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Tüm öncü göstergeler ve tahminler, durum böyle devam ederse 2020'de küresel ekonomide daralmanın kaçınılmaz olduğuna işaret ediyor

DÜNYA	OECD 2 Mart 2020	Senaryo 1: Geçici Darbe -0.5 (1 yıllık daralma)	Senaryo 2: Geniş Çaplı Yayılma - 1.5 (1 yıllık daralma)	
	S&P 20 Mart 2020	Küresel durgunluk ile 2020 GSYH'de sadece %1,0 - %1,5 artış		
	ADB 6 Mart 2020	Temel durum - 0.08	Ilımlı durum -0.2	Kötü durum -0.4
	Rabobank 12 Mart 2020	Büyüme projeksiyonunun 2020'de yıllık %1.6 'ya ve 2021'de %3.2 'ye düşmesi		
AVRUPA	OECD 2 Mart 2020	Senaryo 1: Geçici Darbe -0.2 (1 yıllık daralma)	Senaryo 2: Geniş Çaplı Yayılma - 1.3 (1 yıllık daralma)	
	S&P 17 Mart 2020	Ekonominin 2020'de %0.5 - %1.0 arası daralması		
	Rabobank 12 Mart 2020	Tam bir pandemik senaryoda büyümenin % -0.5 'in altına düşmesi		
ÇİN	OECD 2 Mart 2020	Senaryo 1: Geçici Darbe -1.3 (1 yıllık daralma)	Senaryo 2: Geniş Çaplı Yayılma - 1.8 (1 yıllık daralma)	
	S&P 20 Mart 2020	Çin'de tam yıl GSYİH büyümesinin %2,7 - %2,2 'ye düşmesi		
	ADB 6 Mart 2020	Temel durum - 0.3	Ilımlı durum -0.7	Kötü durum -1.7
ABD	S&P 17 Mart 2020	Ekonominin 2020'de %0.1 -%0.5 daralması		
	Rabobank 12 Mart 2020	Tam bir pandemik senaryoda büyümenin %-0.3 'ün altına düşmesi		

Mart 2020
GSYH Kaybı, milyar $

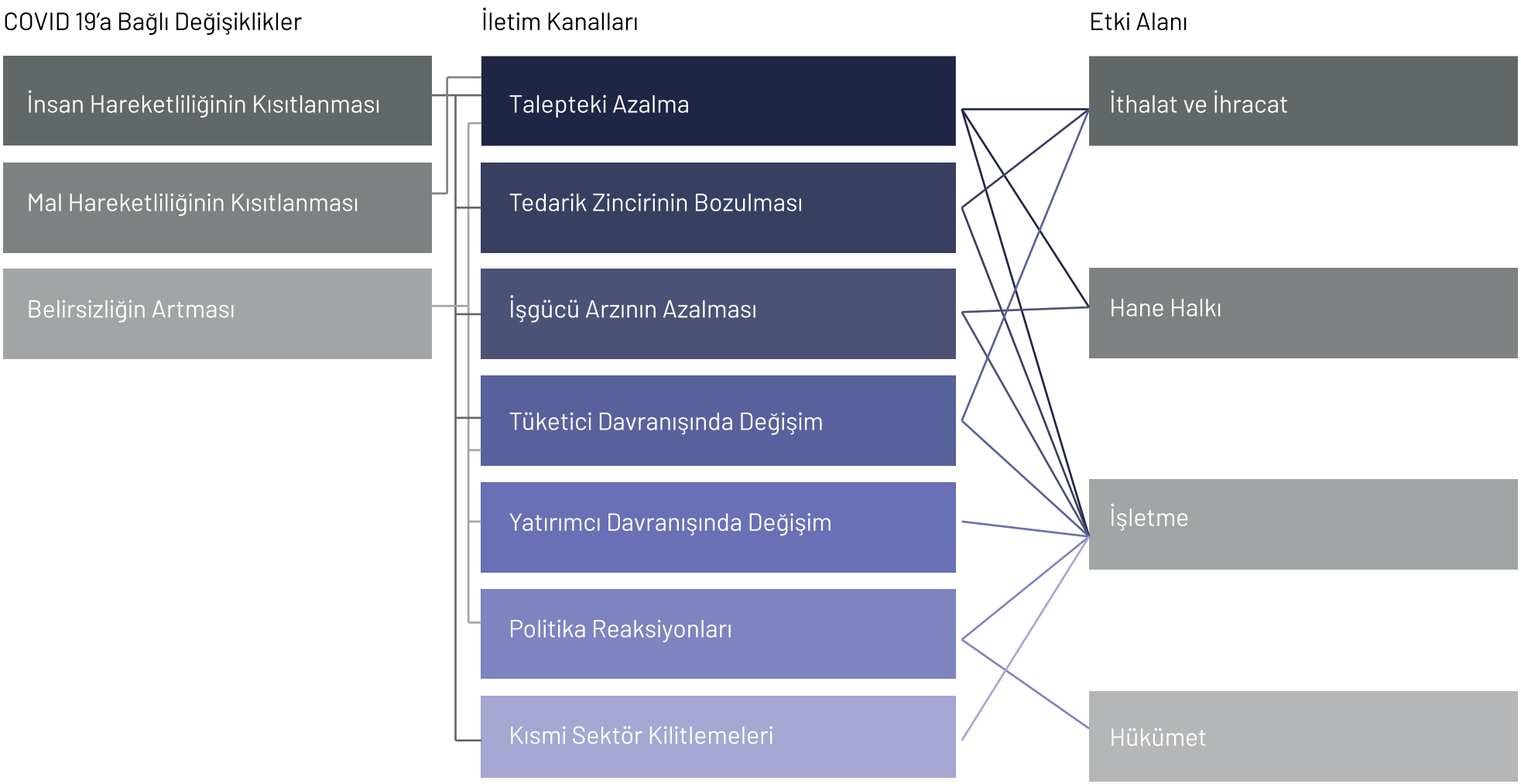
Koronavirüsün bir yıl boyunca hem üretimi hem de verimliliği düşürmesi temelinde tüm ülkelerde / bölgelerde olumsuz ekonomik sonuçlar üretmiştir.

Gelecekte Alınabilecek Önlemlere İlişkin İhtiyaçlar

- Mobil uygulamalar ve dijital dönüşüm araçları vasıtasıyla şeffaf bilgilendirme yapılması ve vatandaşların deneyiminin iyileştirilmesi.
- Test miktarının artırılması ve rastgele test uygulamasına geçilmesi.
- Genetik ve biyomedikal alanlarında kamu-özel işbirliğinin ve teşviklerin artırılması.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Krizin ülke ekonomilerine etkilerini tam olarak kestirmek için henüz erken olsa da etkinin boyutunu 7 iletim kanalındaki gelişmelerin belirleyeceği söylenebilir

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Salgının yoğunlaştığı ülkelerin küresel ticaretin ağırlık merkezi olması, özellikle talep düşüşü ve tedarik zinciri bozulması risklerinin uzun sürebileceğini gösteriyor

Ürün ve enfeksiyon yoğunluğu gruplarına göre küresel ticaretin dağılımı (%, 2017)

Enfeksiyon Yoğunluğu / Ürün Grupları	Sermaye malları	Tüketim malları	Ara malı	Askeri ekipman	Binek otomobil
Az enfekte ülkeler arasında	0.77	1.26	3.95	0.00	0.20
Az enfekteden çok enfekteye*	2.75	3.84	**10.44**	0.01	1.08
Çok enfekteden az enfekteye	3.72	4.54	**11.73**	0.02	0.38
Çok enfekte ülkeler arasında	**9.97**	**13.65**	**28.65**	0.05	2.99

Ürün gruplarındaki küresel ticaretin enfeksiyon yoğunluğu gruplarına dağılımı (%, 2017)

Enfeksiyon Yoğunluğu / Ürün Grupları	Sermaye malları	Tüketim malları	Ara malı	Askeri ekipman	Binek otomobil
Az enfekte ülkeler arasında	4.47	5.40	7.22	2.19	4.30
Az enfekteden çok enfekteye	15.98	16.49	19.06	6.18	23.19
Çok enfekteden az enfekteye	21.61	19.48	21.41	27.53	8.20
Çok enfekte ülkeler arasında	57.93	58.63	52.31	64.10	64.31

- 8 Nisan itibariyle 1000'den fazla COVID19 vakasının onaylandığı ve milyon kişi başına vaka sayısı 50'den fazla olan ülkeler arasındaki ticaret küresel ticaretin %55,3'ünü,
- Özellikle bu ülkeler arasındaki ara malı ticaretinin küresel ticaretin %28,7'sini, toplam ara malı ticaretinin ise %52,3'ünü oluşturması değer zincirlerinin üzerindeki riske işaret etmektedir.
- Bu risk vaka sayısının az olduğu ülkeler için de geçerlidir. Çünkü bu ülkelerin toplam ithalatının %76,7'si, ara malı ithalatının ise %74,8'i salgın yoğunluğunun yüksek olduğu ülkelerden yapılmaktadır.

Türkiye'nin Ekonomik Riskleri

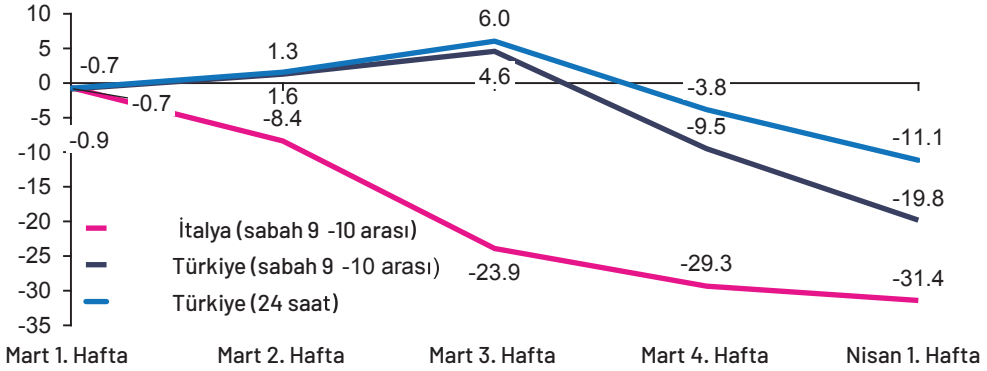

ZEREN M.M.

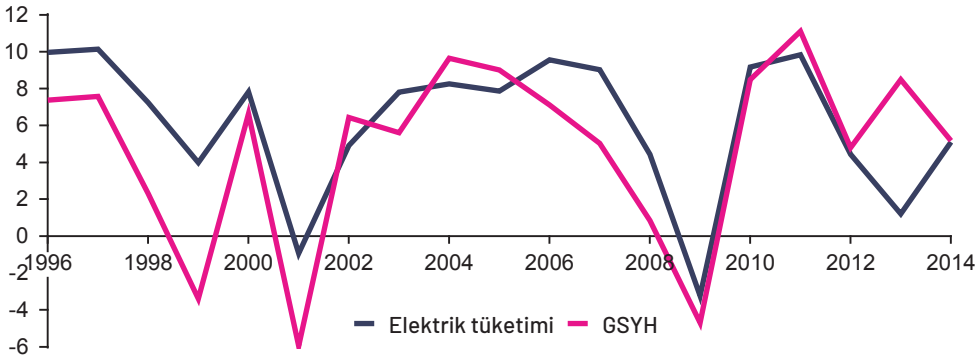
COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Hareketlilik ve talepteki düşüşten kaynaklanan ekonomik faaliyet yavaşlamasını gözlemlemeye başladık

İtalya ve Türkiye'de haftalık elektrik tüketiminin bir önceki yılın aynı haftasına göre değişimi (%, 2019 2020)

Türkiye'de GSYH ve elektrik tüketimi değişimi arasındaki ilişki (yıllık değişim, %)

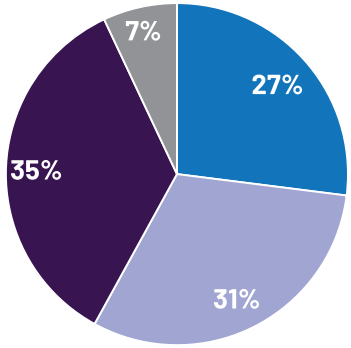

• Ekonomik faaliyetlerdeki değişimi göstermesi açısından elektrik tüketiminin yüksek olduğu sabah 9 10 dilimine odaklanılmıştır. Nisan'ın 1. haftasında Türkiye'deki toplam elektrik tüketimi bir önceki yılın aynı haftasına göre %11,1 azalmışken, sabah 9 10 arası için daralma %19,8'dir.
• İtalya'da COVID 19'un etkilerinin yoğunlaşmaya başladığı ilk dönem olan Mart'ın 2. haftasında sabah 9 10 arası elektrik tüketimi %8,4 azalmış, sonrki üç haftada sırasıyla %23,9, %29,3 ve %31,4daralma gözlemlenmiştir. Bu durum Türkiye'de krizin etkilerinin daha da şiddetlenebileceğine işaret etmektedir. Nitekim Mar t'ın 4. haftasında %9,5 olan elektrik tüketimi düşüş oranı, Nisan'ın 1. haftasında %19,8'e yükselmiştir.
• Türkiye'de elektrik tüketimi ve GSYH değişimi arasındaki güçlü bir pozitif ilinti (0,75 korelasyon) vardır. Küresel finans kr izi nin etkilerinin görüldüğü 2009'da elektrik tüketimi %3,2 azalırken, sabit fiyatlarla GSYH %4,7 azalmıştır. Eğer Mart'ın son haftası ve Nisan'ın ilk haftasındaki elektrik tüketimi azalması GSYH 'de de aynı oranda gerçekleşir ve bu etki Nisan'ın iki ve üçüncü haftalarında da devam ederse, 4 haftadaki GSYH kaybı 58 milyar TL olarak gerçekleşecektir. Nisan'ın iki ve üçüncü haftalarınd aki daralma İtalya'daki oranlarla devam ederse 4 haftadaki kayıp miktarı 76 milyar TL'ye çıkabilir.

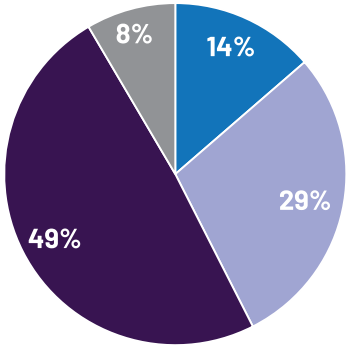
COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Ülkedeki ekonomik aktivitenin üçte ikisini mobilite kısıtlamalarına veya talep risklerine duyarlı sektörler sağlamaktadır

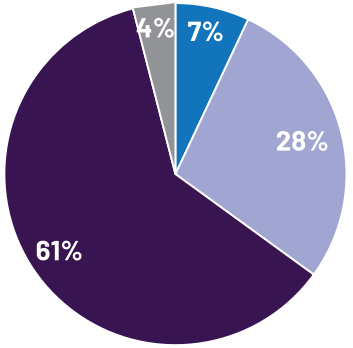
Ekonomik Aktivitelerin Riske Açıklık Sınıflandırmasına Göre GSKD* İçindeki Payları

Ekonomik Aktivitelerin Riske Açıklık Sınıflandırmasına Göre Toplam İstihdam İçindeki Payları

Ekonomik Aktivitelerin Riske Açıklık Sınıflandırmasına Göre Toplam İhracat İçindeki Payları

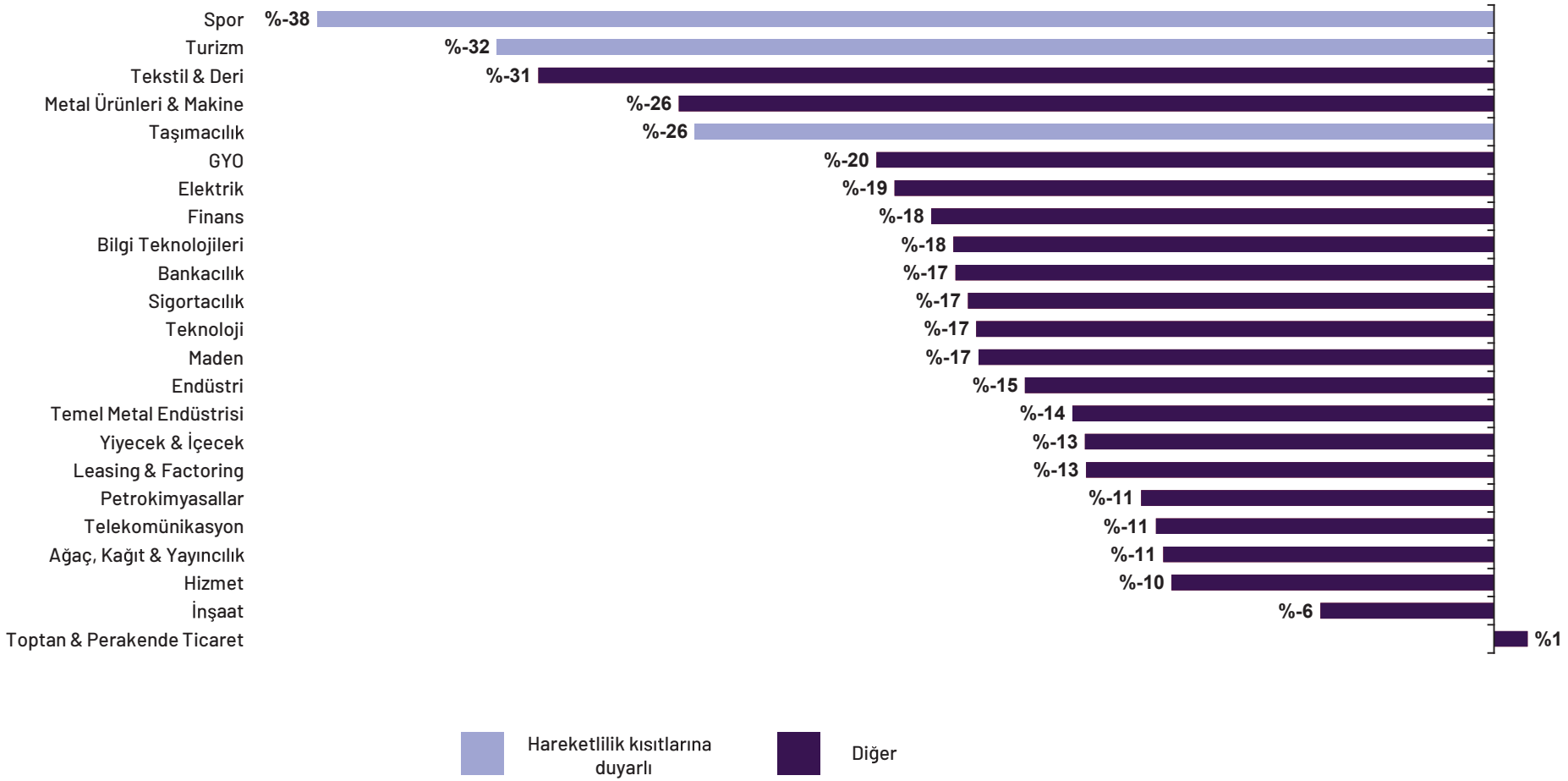
En dayanıklı | Talep riskine en duyarlı | Giriş çıkış yasaklarına en duyarlı | Diğer

• Mobilite kısıtlaması ve giriş çıkış yasaklarından en çok etkilenecek sektörler arasında havayolu taşımacılığı, seyahat acente fa aliyetleri, perakende satış, eğlence, konaklama, restoran hizmetleri, spor ve eğlence bulunmaktadır. Bu sektörler krizin etkilerini hızlı şekilde tecrübe etmeye başlamıştır.
• Talep riskine en fazla maruz kalan sektörler ise; imalat, inşaat, gayrimenkul, kara ulaşımı ve istihdam hizmetleri olacaktır.
• Krize en dayanıklı sektörler; kişisel hizmetler, sağlık, sosyal hizmetler, hukuk, muhasebe, reklam, yayıncılık, telekom hizme tle ri, bilgi işlem, enerji, su temini, atık yönetimi, tarım, ormancılık, balıkçılık ve madencilik olarak beklenmektedir.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Pay piyasasındaki gelişmeler hareketlilik kısıtlarına duyarlılığı yüksek olan sektörlerin krizden daha hızlı etkilendiğini göstermektedir

BIST Sektör Endeksleri Değer Değişiklikleri, % Değişim (2 Mart - 31 Mart 2020)

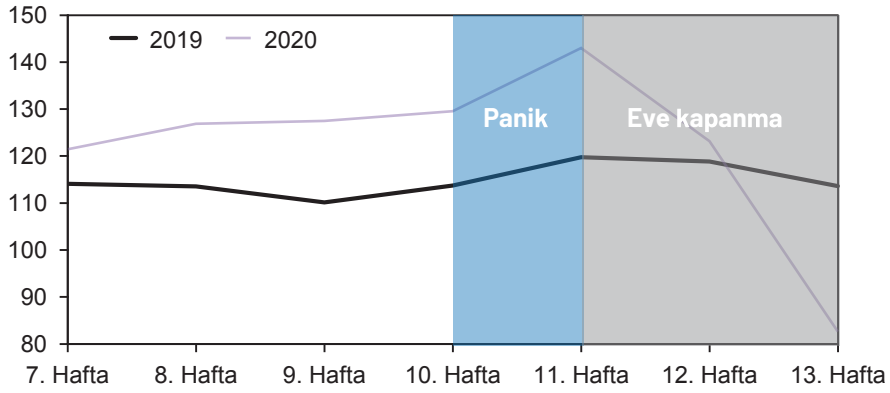

ZEREN M.M.

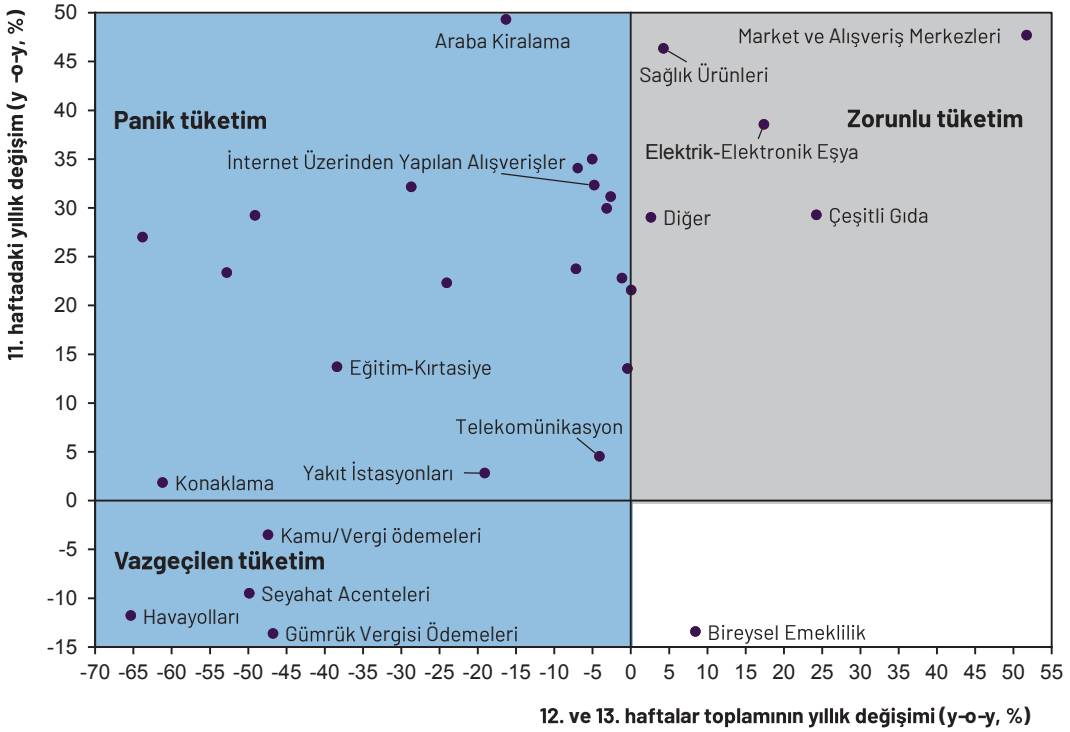
COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Talep düşüşü zorunlu tüketim ürünleri hariç tüm alanlarda etkisini göstermeye başladı

Banka ve kredi kartları ile işlem sayısı (milyon adet)

Banka ve kredi kartları ile yapılan harcamanın değişimi

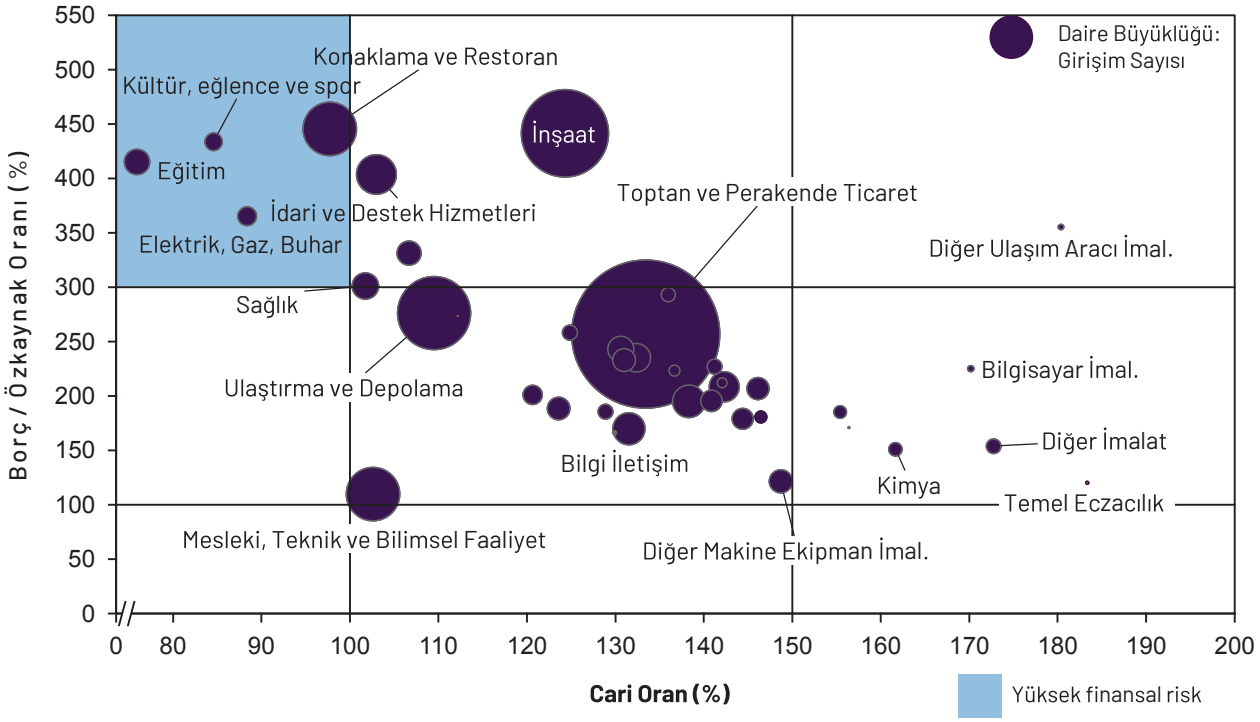

- Market harcamalarının hem panik hem de kapanma dönemlerinde hızlı artış göstermesi hala alışveriş için dışarı çıkma eğilimin devam ettiğini gösteriyor.
- Panik döneminde çoğu alanda talep artışı yaşanmıştır. Ancak eve kapanma döneminde zorunlu ürünler hariç talepte gerileme yaşanmıştır. Uzaktan eğitim uygulamasının elektronik harcamalarında her iki dönemde de artışı tetiklediği söylenebilir.
- Tüketicilerin seyahat talebinde beklendiği üzere ciddi bir gerileme yaşanmıştır. Ancak vergi ödemelerinin de her iki dönemde azalması dikkat çekmektedir.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Söz konusu talep riski özellikle sermaye yapısı ve likidite riskleri yüksek sektörleri olumsuz etkileyebilir

Sektör bazlı likidite ve borçluluk oranları, 2018

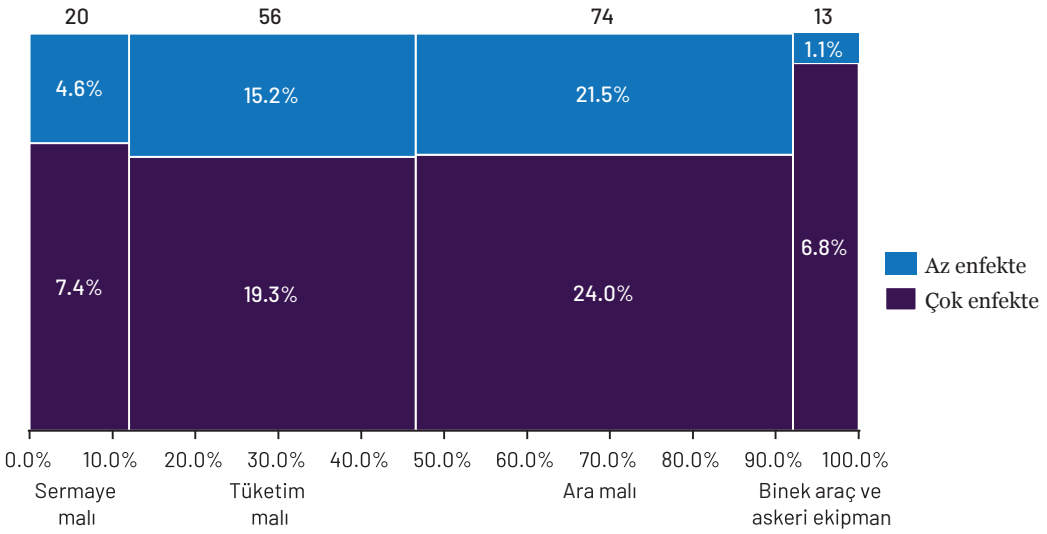

- Özellikle borç/özkaynak oranı yüksek, girişim sayısı yüksek ve cari oranı düşük olan konaklama & restoran, inşaat, idare & destek hizmetleri, ulaştırma & depolama gibi sektörlere özel adımların hızlı atılması gerekmektedir.
- Kamu bankalarının uygulamaya koyduğu kredi erteleme, yeniden yapılandırma ve ilave kredi limiti gibi önlemlerin tüm bankalarca alınması düşünülmelidir.

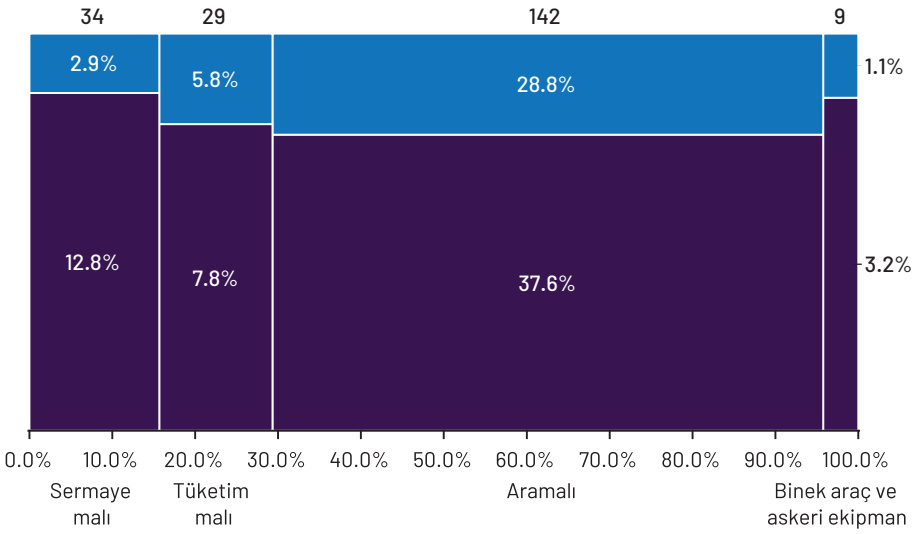
COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Ara malı ithalatında krizin yoğunlaştığı ülkelerin payının yüksek olması ise her sektör için tedarik zinciri bozulması riskini artırıyor

Türkiye'nin ihracatının ürün ve enfeksiyon yoğunluğu* gruplarına dağılımı (% ve milyar USD, 2017)

Türkiye'nin ithalatının ürün ve enfeksiyon yoğunluğu gruplarına dağılımı (% ve milyar USD, 2017)

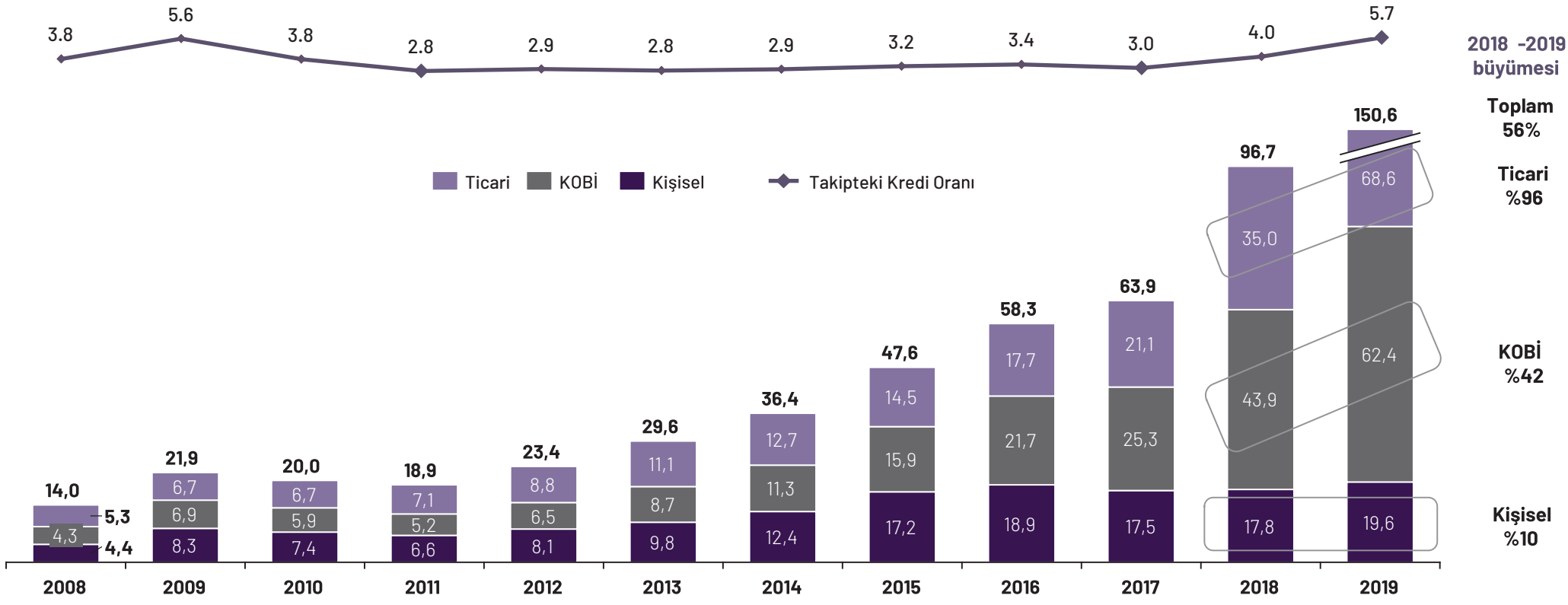

• 8 Nisan itibariyle m ilyon kişi başına COVID 19 vaka sayısının 50'nin ve toplam vaka sayısının 1000'in üzerinde olduğu ülkeler Türkiye'nin ihracatının % 71 ,5'ini, ithalatının ise 76 ,9'unu,
• Türkiye'deki üretim süreçlerinin devamlılığı açısından sermaye malı ve özellikle ara malı ithalatı kısa vadede aksamaması gereken ticari akışlardır. Türkiye'nin toplam sermaye malı ithalatının %85'i ve ara malı ithalatının %74,5'i salgının yoğun olduğu ülkelerden yapılmaktadır.
• Kısa vadede sağlık risklerini artırmayaca k şekilde bu ülkelerle mal alışverişini hızlandırmak üzere gümrüklerde hızlı test kitlerinin kullanılması önemli bir aksiyon alanıdır. Diğer taraftan orta ve uzun vadede bu tür krizlere hassasiyeti azaltmak için yerel tedarik zincirlerini güçlendirecek yerelleşme stratejileri önemlidir.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Takipteki KOBİ kredilerinin büyüklüğü ve büyüme hızı ise küçük ve orta ölçekli işletmelerde finansal problemlere işaret etmektedir

Segmentlere göre takipteki kredi hacmi ve takipteki kredi oranı (milyar TL ve %)

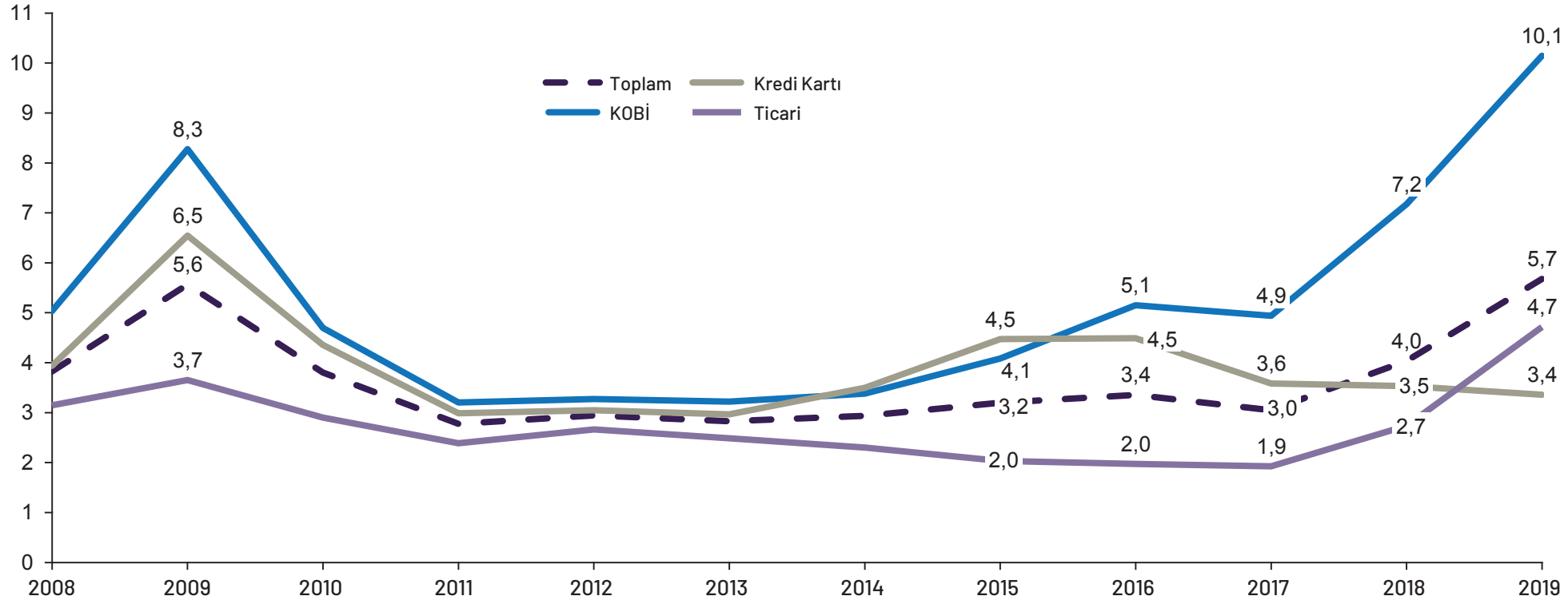

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Mikro, küçük ve orta ölçekli firmalara özgü önlemler alınması yurt içindeki üretim sürdürülebilirliğini sağlamak ve tedarikçi iflaslarını önlemek için önem arz ediyor

Segmentlere göre takipteki kredi oranının gelişimi (%)

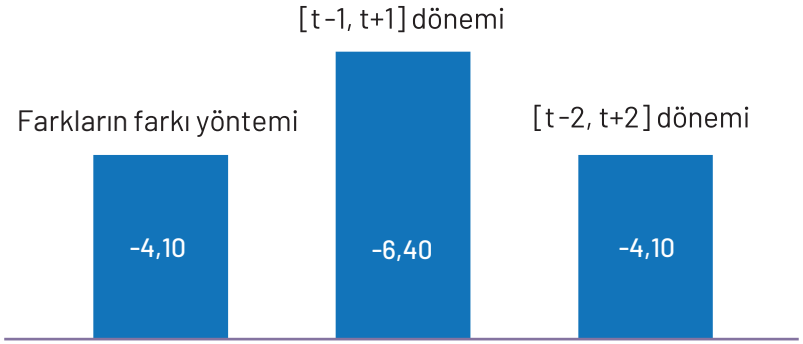

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Zira imalat sektöründe bir firmanın tedarikçisinin iflası, iflas şoku öncesi döneme kıyasla şok sonrasında ortalama %4'lük verimlilik kaybı yaşatmaktadır

Tedarikçi iflasının ortalama bir imalat firmasının verimliliği üzerindeki etkisi (%)

• İmalat firmalarının tedarikçisi iflas ettiğindeki firma verimlilik kaybını ölçmek için üç yöntem kullanılmıştır. Tüm kontrol değişkenleri bir yıl gecikmelidir ve 4 alternatif verimlilik ölçüsü bağımlı değişkendir.
• Birinci yöntem (Tedarikçi iflasının müşteri verimliliği üzerindeki etkisi [t 2, t+2] 2]) tedarikçi iflasının iki yıl öncesinden başlayan ve iki yıl sonrasına kadar süren periyodu kapsamaktadır.
• Verimlilik düşüşü tedarikçi iflasından bağımsız olmak suretiyle müşteri performansındaki değişimden kaynaklanıyor olabilir.
• Bu kaygıyı kontrol etmek için ikinci yöntemde t 1'den t+1 'e kadar olan periyot, t şok yılı olmak üzere, kullanılarak sonuçlar tekrarlanmıştır.
• Başka bir kaygı ise potansiyel sıradan şokların hem müşteri hem de satıcıyı etkilemesi ihtimalinden doğabilir. Durum bu olursa, verimlilik düşüşünün sebebi tedarikçi iflası değil, sıradan şok anlamına gelmektedir. Bu kaygıya değinmek için üçüncü yöntem olarak farkların farkı tahmin yöntemi kullanılmıştır.
• Güvenilirlik testi olarak bir plasebo testi t 5'ten t 1'e kadar olan periyot t 3 hipotetik bir şok yılı olacak şekilde yapılmış ve verimlilik etkisinin istatistiki açıdan anlamsız olduğu tespit edilmiştir.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Hangi durumlarda tedarikçi iflası imalattaki firmayı daha az etkiliyor?

Tedarikçi iflasının ortalama bir imalat firmasının verimliliği üzerindeki etkisi (%)

Tedarikçi Artışı

Şok sonrası tedarikçilerinin sayısını artıran firmaların verimliliği tedarikçi sayısını artırmayan firmalara kıyasla **%6,2** daha yüksek olmaktadır

Tek Tedarikçi

Tek tedarikçiyle çalışan firmaların verimlilik kaybı **%2,6** daha az olmaktadır

Tedarikçi Baskın Sektörler

Eğer firma tedarikçi baskın bir sektörde ise diğer sektörlere kıyasla verimlilik kaybı **%3,2** daha çok olmaktadır

İflas Eden Tedarikçinin Önemi

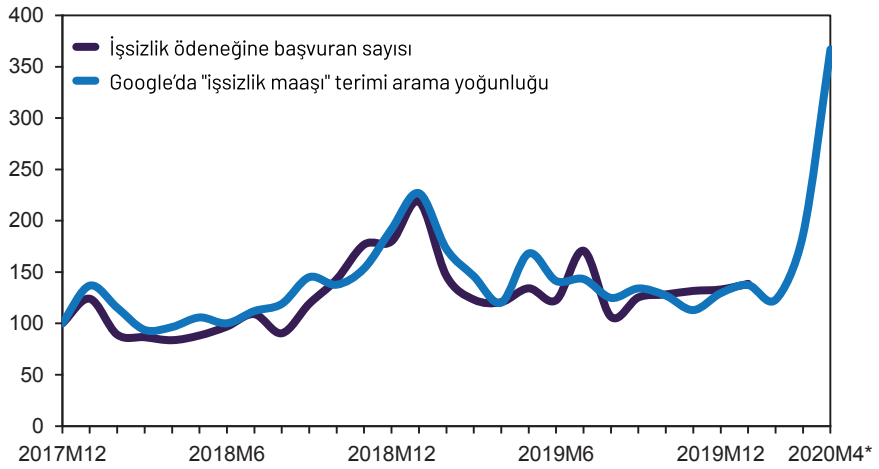
İflas eden tedarikçinin firmanın toplam tedariğindeki payı her %10 arttığında verimlilik kaybı **%0,73** daha çok olmaktadır

Pavitt Sınıflamasında Tedarikçi Baskın Olarak Gösterilen Sektörler	
Gıda ürünlerinin imalatı	Deri ve ilgili ürünlerin imalatı
İçeceklerin imalatı	Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı
Tütün ürünleri imalatı	Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)
Tekstil ürünlerinin imalatı	Mobilya imalatı
Giyim eşyalarının imalatı	Diğer imalatlar

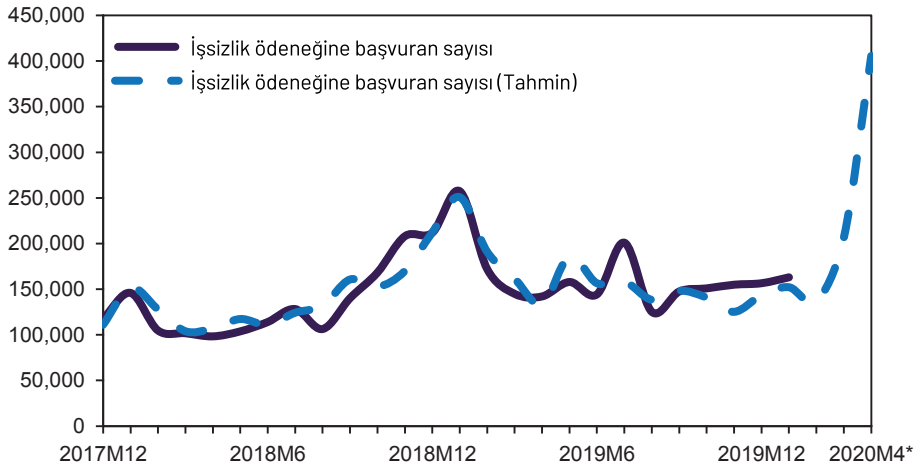
COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

İşgücü piyasası öncü göstergeleri durum böyle devam ederse işsizlik artışının kritik boyutlara varabileceğini gösteriyor

İşsizlik ödeneğine başvuru sayısı ve Google'da «işsizlik maaşı» terimi arama yoğunluğu arasındaki ilişki (2017 Aralık=100)

İşsizlik ödeneğine başvuru sayısı tahmini

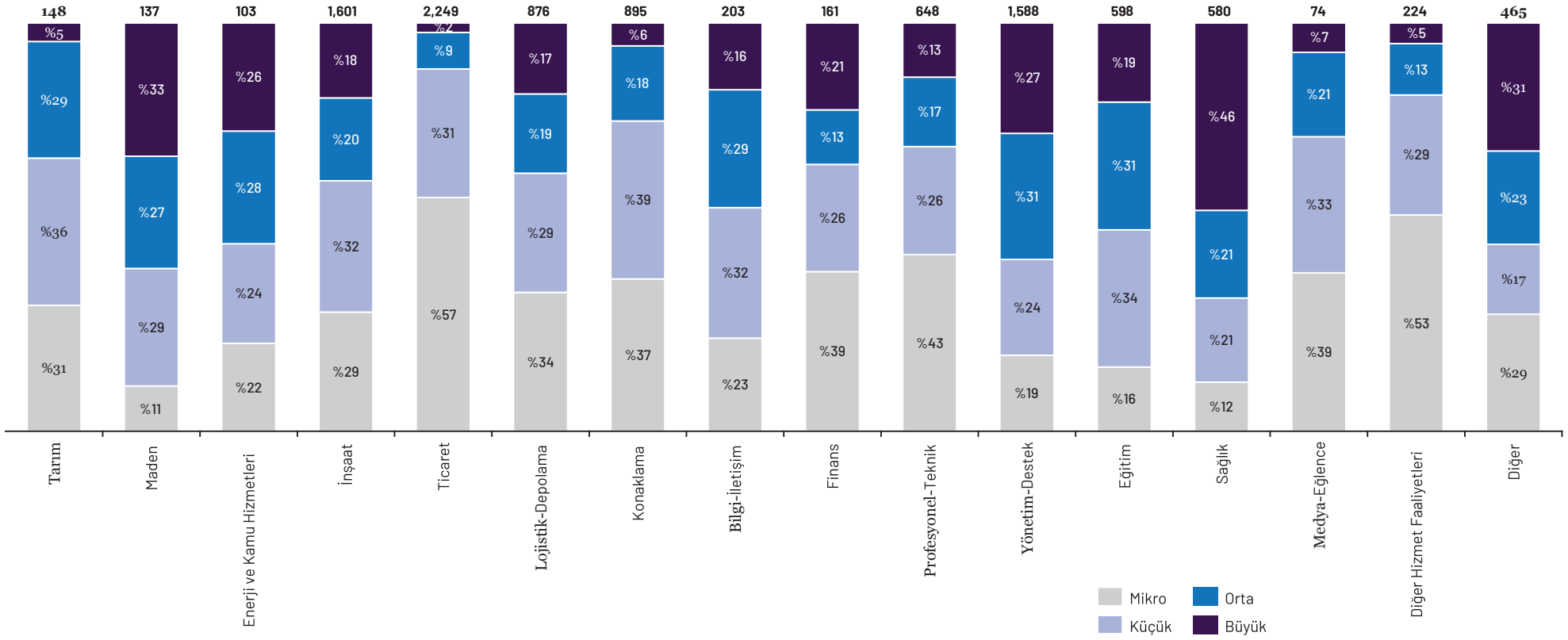
• Google'da «işsizlik maaşı» teriminin arama yoğunluğunda Mart ve Nisan aylarında ciddi bir artış gözlemlenmektedir. Geçen yılı n a yını ayına göre bu terim için arama yoğunluğu Mart'ta %28, Nisan'da ise %205 artmıştır.

• İşsizlik ödeneğine başvuru sayısı ile Google'da «işsizlik maaşı» terimi arama yoğunluğu arasında güçlü bir pozitif ilinti var dır (korelasyon katsayısı=0,87). Bu güçlü ilişkiye dayanarak yapılan tahminlerimize göre **Mart ve Nisan 2020'de işsizlik ödeneğine 611.750 kişinin başvurması beklenmektedir.** Geçen yılın aynı dönemindeki başvuru sayısı 287.056 olup, **kriz etkisiyle iki aydaki işsizlik ödeneğine başvuru sayısının 300.000'den fazla olacağı tahmin edilmiştir.**

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

İstihdam konusunda da en ciddi risk, mikro ve küçük ölçekli firmaların ağırlığından kaynaklanmaktadır (1/2)

Sektörlere göre istihdamın firma ölçeğinde dağılımı (%, bin kişi, 2018)

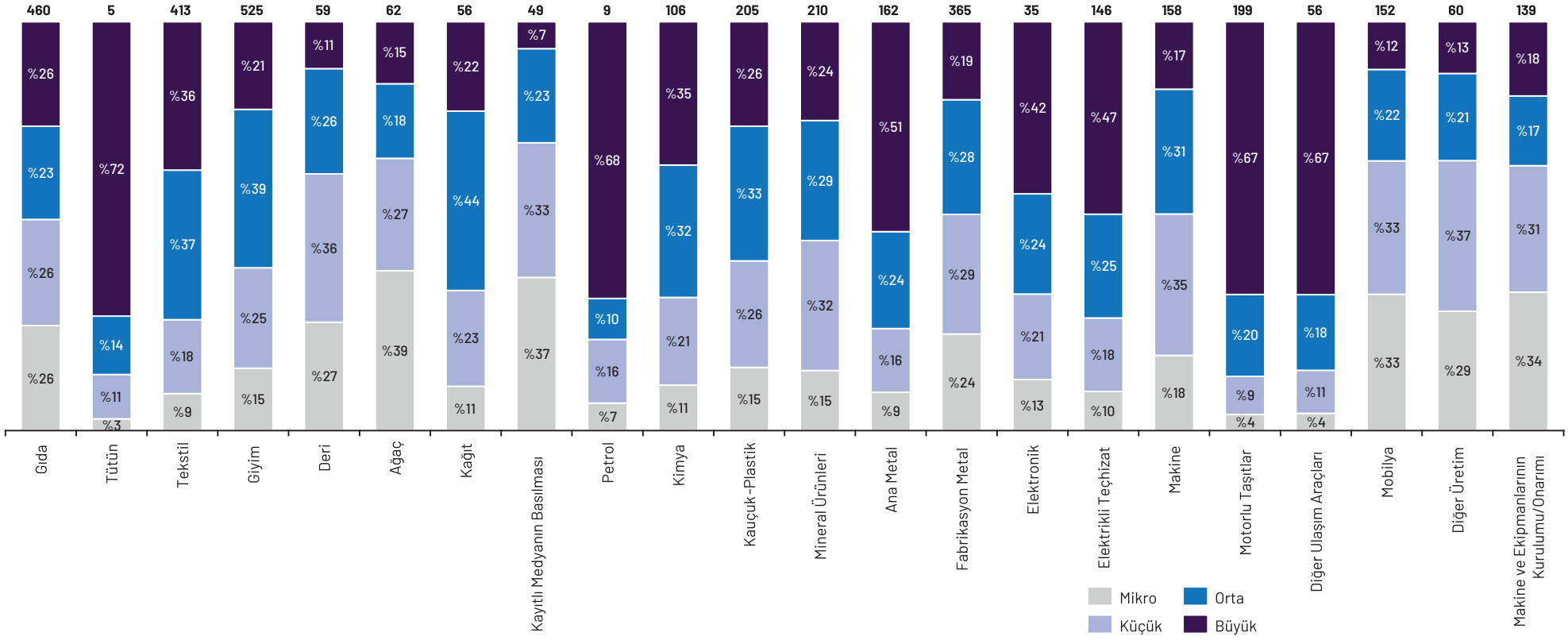

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

İstihdam konusunda da en ciddi risk, mikro ve küçük ölçekli firmaların ağırlığından kaynaklanmaktadır (2/2)

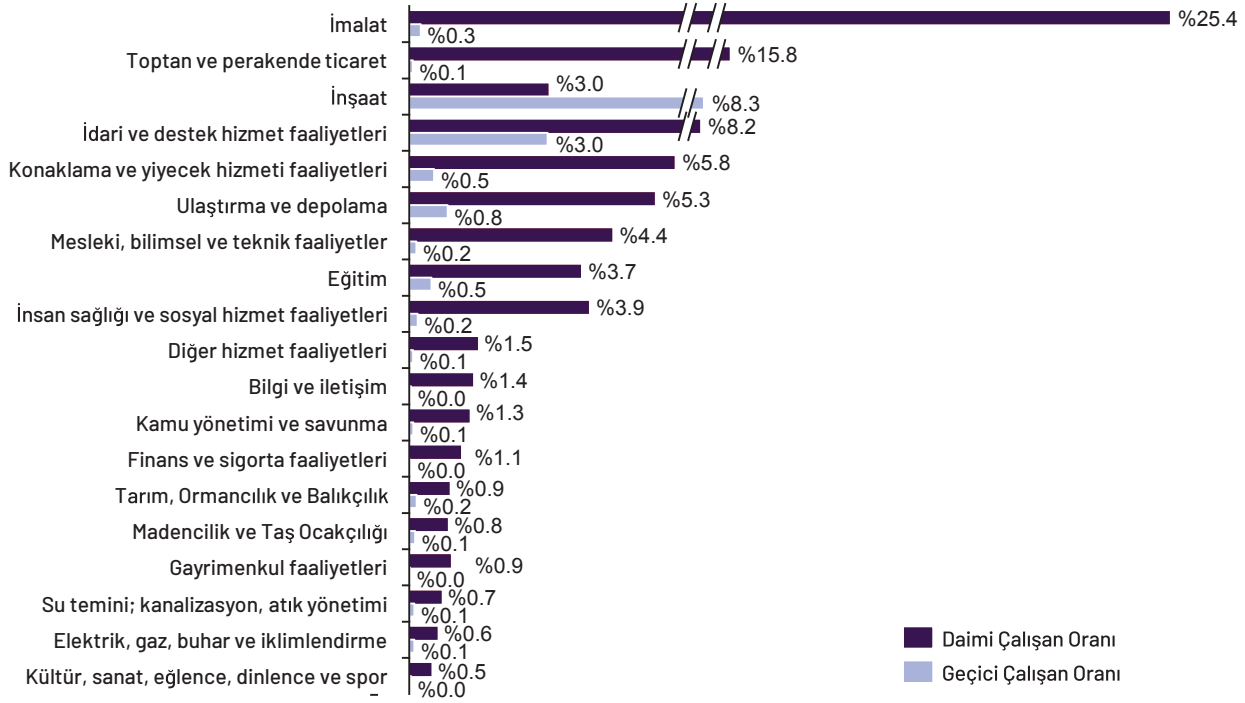
İmalat alt sektörlerinde istihdamın firma ölçeğinde dağılımı (%, bin kişi, 2018)

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

COVID 19'un işgücü kaynaklı etkileri tam zamanlı çalışan sayısının yüksek olduğu sektörlerde daha çok görülebilir

Türkiye'de işgücünün sektörlere ve çalışma türüne dağılımı (%, 2018)

- Türkiye'nin en çok çalışana sahip üç sektörü; imalat (%25.6), toptan ve perakende ticaret (%19.9) ve inşaattır (%11.3).
- En çok çalışana sahip ilk üç sektör içinde imalat ve ticaret çok büyük oranla daimi çalışana sahipken, inşaat sektöründe geçici çalışan sayısı daimi çalışan sayısından fazladır.
- COVID 19'un imalat sanayii üzerinde yüksek etkiye sahip olması beklenmektedir üretimdeki kesintiler ve zorunlu işten uzaklaşma, ağırlıklı olarak daimi çalışanı olan sektörleri etkileyecektir.

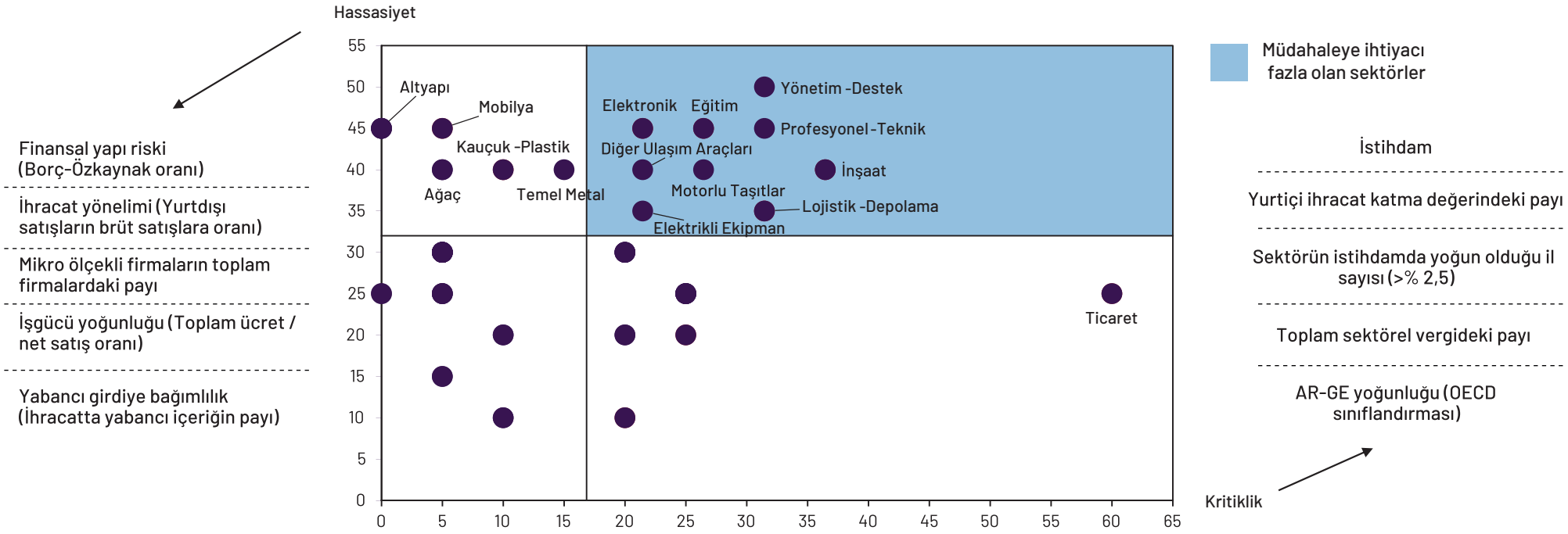
COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

İşgücü piyasasındaki riskleri ele almaya yönelik önlemler, istihdamı artırmak kadar yoksulluğu da azaltmayı hedeflemelidir

İşgücü Piyasasındaki Riskler	Risklere Yönelik Önlem Önerileri
İşsizlik ve eksik istihdamda artış (örn. kriz – doğrudan işten çıkarma; toparlanma – katılımda artış; kayıt dışı istihdam vb.)	En fazla etkilenecek sektör ve meslek sınıflarının tespiti ve bunlara daha uzun süre boyunca mali ve eğitim desteği verilmesi
Kriz döneminde ilk olarak kayıt dışı çalışanların işten çıkarılmasıyla istatistiklerin gerçeği yansıtmaması	Geçici bir işgücü piyasası eşleştirme mekanizmasının tasarımı ve işgücünün gerektiğinde farklı alanlara kaydırılabilmesi
Cinsiyet ayrımcılığının artması ve kadın istihdamının azalması	İşsizlik durumunda yeni sektörlerde iş bulma ihtimallerinin ve çalışılabilecek benzer faaliyet alanlarının analizi
Toparlanma döneminde (özellikle mikro işletmeler gibi krizlere duyarlı şirketlerin) firmaların kayıt dışı istihdama yönelmesi	İşsizlik desteklerinin süre ve miktarlarının, bireylerin yeniden iş bulma ihtimalleri ve gelir ihtiyaçları gözetilerek dağıtılması
Kalıcı iş/sektör değişimlerinin sektörlerin performansı üzerinde beklenmedik kalıcı etkiler oluşturması	Ekonomik toparlanmaya ve hane halkı refahını artırmaya yönelik sektör odaklı nakit transferlerinin ve düzenlemelerin tasarımı
İstihdam piyasasındaki ücret düşüşlerine bağlı olarak çalışan yoksulluğunda artış	İşsizlik ödeneği ve şartlı nakit transferi gibi enstrümanların hane halkı büyüklüğü, kriz öncesi gelir ve beklenen yeniden iş bulma süreleri gibi parametreler gözetilerek kullanılması

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Sektörlerin finansal müdahale ihtiyaçlarını belirlemek üzere Türkiye ekonomisi için kritiklik düzeylerini ve krize karşı hassasiyetlerini ölçtük

- Her değişken min max formülü ile yeniden ölçeklendirilmiştir.
- Yeniden ölçeklendirilmiş değerler, [0,25), [25,50), [50, 75) ve [75,100] aralıkları kullanılarak sırasıyla 0, 5, 10 ve 20 puanlarına dönüştürülmüştür.

Hassasiyet ve kritiklik endeksleri dönüştürülmüş puanların toplamıdır.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Müdahale ihtiyacı fazla olan sektörler arasında krizin etki kanallarına karşı hassasiyet farklılıklar olduğu görülmektedir

Seçilen sektörlerin farklı etki kanallarına karşı hassasiyeti (%, 2018)

Etki Kanalı →	Finansal Yapı	İhracat Yönelimi	Yabancı Kaynak Kullanımı
	Borç - Özkaynak Oranı	Yurtdışı Satışların Brüt Satışlara Oranı	Yabancı İçeriğin İhracattaki Payı
İnşaat	4.4	6.0	18.0
Eğitim	4.2	1.1	4.5
Yönetim-Destek	4.0	17.2	14.8
Diğer Ulaşım Araçları	3.6	55.6	32.2
Lojistik-Depolama	2.8	33.2	12.9
Elektrikli Ekipman	2.3	39.6	42.8
Elektronik	2.3	33.8	56.5
Motorlu Taşıtlar	2.2	52.9	46.2
Temel Metal	1.8	32.7	54.8
Profesyonel-Teknik	1.1	7.0	50.7

Yüksek Hassasiyet Orta Hassasiyet Düşük Hassasiyet

Ücret ve vergi yükü (%, 2018)

Vergi Karşılığının İşletme Karına Oranı	Ücretlerin Net Satışlara Oranı
18.6	8.1
38.2	80.2
20.0	27.4
1.2	12.9
29.3	5.7
7.6	4.3
2.4	4.6
4.8	4.2
13.3	2.4
38.4	21.6

- Her değişken min max formülü ile yeniden ölçeklendirilmiştir.
- Yeniden ölçeklendirilmiş değerler, [0,25), [25,50), [50, 75) ve [75,100] aralıkları kullanılarak sırasıyla 0, 5, 10 ve 20 puanlarına dönüştürülmüştür. Hassasiyet ve kritiklik endeksleri dönüştürülmüş puanların toplamıdır.

Krizle Ekonomik Mücadele Yöntemleri

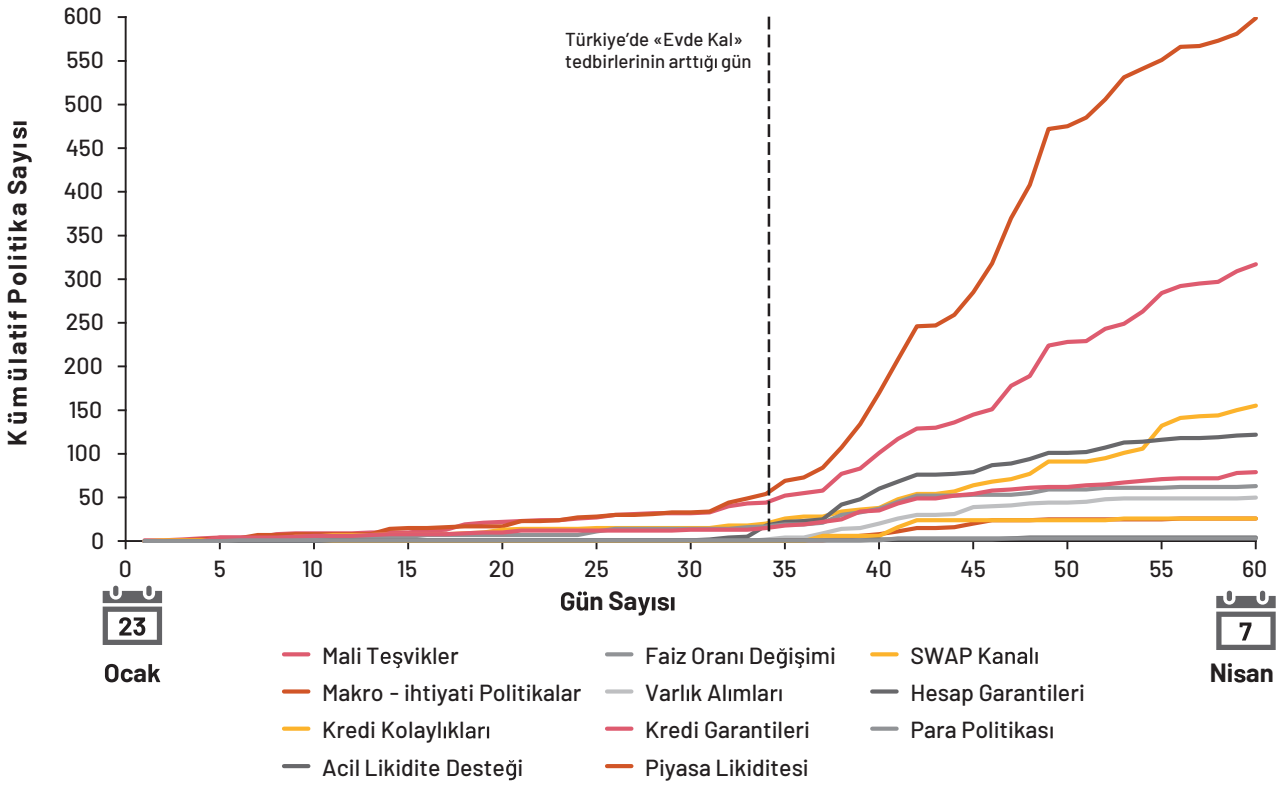

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Salgının şiddeti arttıkça ekonomik mücadele aracı olarak mali teşvikler, makroihtiyati politikalar ve kredi kolaylıklarına eğilimin arttığı görülmektedir

23 Ocak'tan itibaren alanına göre kümülatif politika uygulama sayısı

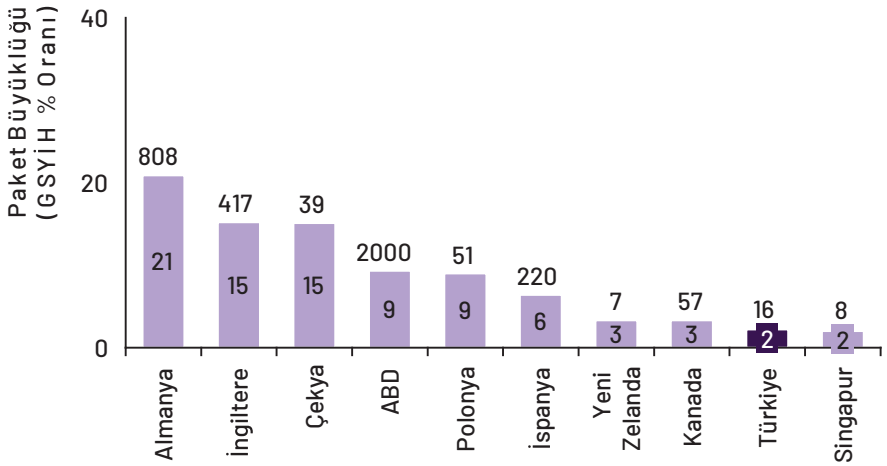

- Salgının şiddeti arttıkça, ülkelerin tercih ettiği politika müdahale türleri arasında mali teşvikler, makro-ihtiyati politikalar ve kredi kolaylıkları öne çıkmaktadır.
- Para politikası, hesap garantileri ve piyasa likiditeleri, daha az başvurulan politika araçları arasındadır.
- 23 Ocak'tan itibaren (Wuhan'ın karantinaya alındığı gün) ağırlıklı olarak mali teşvikler, makro-ihtiyati politikalar ve kredi garantileri uygulamaya konulmuştur. Politika müdahaleleri 12 Mart'ta, yani Türkiye, ABD ve çoğu Avrupa ülkelerinde sokağa çıkma kısıtlamaları uygulanmaya başladıktan sonra ivme kazanmıştır.

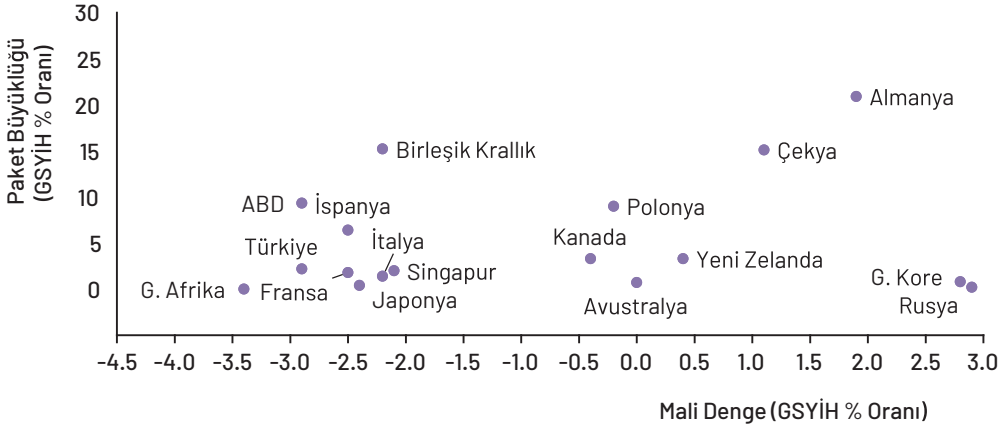
COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Krizle mücadele için gelişmiş ekonomiler milli gelirlerinin %20'sine varan mali destek paketleri açıkladı

Mali paket açıklayan 10 ülkenin paket büyüklüğü
(milyar USD ve GSYH'ye oranla %)

Mali paket büyüklüğü ile bütçe dengesi ilişkisi

• COVID 19 ile mücadele kapsamında 2 trilyon $ ve 808 milyar $ değerinde mali paket açıklayan ABD ve Almanya'dan sonra Avrupa ile Asya Pasifik ülkeleri ve Türkiye'nin milli gelirlerine oranla kayda değer mali destek paketleri açıkladığı görülmektedir.
• Mali denge ile mali paket büyüklüğü arasında güçlü olmayan bir pozitif ilişki olmakla birlikte; Çekya ve Almanya gibi mali dengeyi sağlamış ülkelerin göreceli olarak yoğun destek paketleri sundukları gözlemlenmektedir.
• Öte yandan ise G. Kore, Rusya, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi mali açıdan manevra kabiliyeti olan ülkelerin, milli gelirlerine oranla göreceli düşük mali paketler sağladıkları dikkat çekmektedir.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Vaka sayısı 500'ü aşınca Hindistan belirli sektörlerde üretimi durdurdu. Ancak bu uygulamanın büyük ekonomik kayıplara yol açması bekleniyor

Hindistan Hükümeti tarafından COVID-19 ile mücadele kapsamında, 21 günlük bir süre boyunca 31 Mart 2020 tarihine kadar hizmet sektörü faaliyetlerinin önemli bir kısmı ile imalat sektörü faaliyetlerinin durdurulmasına karar verilmiştir.

İhtiyati tedbirler kapsamına giren ikinci derece sektörlerden bazıları:

Otomotiv Sanayii

Akıllı Telefon Üreticileri

Tüketici Elektroniği Firmaları

Ev Aletleri/Beyaz Eşya Üreticileri

Çimento Üreticileri

Sektör kapatmanın Hindistan ekonomisine beklenen etkileri

Covid-19 etkisi: kilit sektörlerde imalat durma noktasına geldi

- Tüm sektörlerdeki fabrikaların 1 ay boyunca aralıksız kapanması
- 2021 mali yılında Gayri Safi Katma Değerde gözlemlenebilecek düşüş oranı (%5)
- 2020 yılı boyunca imalat sektöründe gerçekleşebilecek katma değer kaybı (31 milyar $)
- Hindistan'da imalat sektöründe son 20 yıl boyunca gerileme yaşanan dönem sayısı (2 çeyrek dönem)
- Ek bir ekonomik etki olarak inşaat sektöründe faaliyetlerin yavaşlaması ve potansiyel iflasların gerçekleşebilmesi

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

COVID-19'un yarattığı küresel kriz, 2008'deki ekonomik krizde yapıldığı gibi ancak küresel işbirliği ile hafifletilebilir

Seçilmiş ülkelerde 2020 yılı için öngörülen GSYH kaybının 2019 GSYH değerlerine oranı (%)

• 1, 2 ve 3 numaralı senaryoların hepsi geçici olacağı kabul edilen pandemi senaryolarıdır. Şiddet seviyeleri sırasıyla düşük, orta ve yüksek şeklindedir. Çin için atak oranları (enfekte olanların tüm nüfusa oranı) sırasıyla %10, %20 ve %30'dur. Çin için vaka ölüm oranları (enfekte olanların hangi oranda öldüğü) sırasıyla %2, %2,5 ve %3'tür. Çin için mortalite oranları (ölenlerin toplam nüfusa oranı) ise sırasıyla %0,2, %0,5 ve %0,9'dur.
• 2020 yılı için Türkiye'nin GSYH değerinde düşük, orta ve yüksek şiddetli olmak üzere üç farklı pandemi senaryosunda yaşanacak kayıplar sırasıyla $33mr, $75mr ve $130mr'dir.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Mevcut kriz ile mücadele kapsamında ulusal ve küresel aktörlere farklı alanlarda önemli roller düşmektedir

Gözetleme ve Muhafazaya Yönelik Alınabilecek Tedbirler

Sağlık yetkilileri tarafından alınabilecek tedbirler:
- Kamu sağlık harcamalarının artırılması
- Tıbbi malzemelere erişimin kolaylaştırılması
- Gerçek zamanlı verilere dayalı gözetim ve koruma tedbirlerinin alınması
- Şeffaf bir bilgilendirme ve yönlendirme sürecinin yönetilmesi

Finansal Piyasalara Yönelik Alınabilecek Tedbirler

Merkez bankaları tarafından alınabilecek tedbirler:
- Açık piyasa işlemleri, uzun vadeli krediler ve repo işlemleri vasıtasıyla piyasaya likidite sağlanması
- Parasal rahatlama politikalarıyla talep ve güvenin desteklenmesi
- Dış baskılarla mücadele ile büyümeyi eşit şekilde gözeten, hedef kitlelere yönelik politika tasarımı

Maliye Politikaları Kapsamında Alınabilecek Tedbirler

Maliye politikası yetkilileri tarafından alınabilecek tedbirler:
- Ücret sübvansiyonları ve nakit transferleriyle etkilenen bireyler ve firmalara destek
- Geniş tabanlı mali teşvik paketleriyle talebi canlı tutmak
- Küresel platformlar (örn. G20) vasıtasıyla eş zamanlı ve koordine politikaların tasarımı

Düzenlemelere Yönelik Alınabilecek Önlemler

Düzenleyici ve denetleyici kurumların alabilecekleri tedbirler:
- Bankaların kredi verme süreçlerinde ihtiyatlı davranmasının teşviki
- Risklerin beyanının ve denetime yönelik beklentilerin şeffaf bir şekilde açıklanması
- Gerektiğinde likidite tamponlarının kullanımı
- Proaktif ek destek uygulamaları

Küresel Koordinasyon ve İşbirliği Bağlamında Alınabilecek Tedbirler

Uluslararası kuruluşlar tarafından alınabilecek önlemler:
- Manevra alanı geniş olan ülkelerin azimli ve koordineli politikalara önderlik etmeleri
- Politika önlemlerinin mevcut sistemler ve kapasiteye yönelik tasarlanması
- Salgının beşeri, ekonomik ve finansal maliyetlerinin yönetimi

- 1, 2 ve 3 numaralı senaryoların hepsi geçici olacağı kabul edilen pandemi senaryolarıdır. Şiddet seviyeleri sırasıyla düşük, orta ve yüksek şeklindedir. Çin için atak oranları (enfekte olanların tüm nüfusa oranı) sırasıyla %10, %20 ve %30'dur. Çin için vaka ölüm oranları (enfekte olanların hangi oranda öldüğü) sırasıyla %2, %2,5 ve %3'tür. Çin için mortalite oranları (ölenlerin toplam nüfusa oranı) ise sırasıyla %0,2, %0,5 ve %0,9'dur.
- 2020 yılı için Türkiye'nin GSYH değerinde düşük, orta ve yüksek şiddetli olmak üzere üç farklı pandemi senaryosunda yaşanacak kayıplar sırasıyla $33mr, $75mr ve $130mr'dir.

Üçüncü Dalga: Krizi Yenmek

4

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

COVID 19'un iyileşme sürecinde iş yapma şekillerini ve küresel öncelikleri değiştirerek dünya ekonomisini etkilemesi muhtemeldir

Daha Güçlü Yurtiçi Tedarik Zinciri

• Şirketlerin tedarik zincirlerini kısaltması
• Ulusal güvenlik nedenleriyle küresel bazda ithalat tarifelerinin uygulanmaya başlanması
• Limanların kapatılması, ihracatın sınırlandırılması ve normal tedarik zincirlerine sınırlı erişim dahil sınır kısıtlamaları
• Daha sağlam bir iç tedarik zincirine geçilmesinin, giderek daha fazla bölünen küresel tedarik sistemine olan bağımlılığı azaltması

Stratejik Mallara İthalat Bağımlılığının Azaltılması (İlaç, Tarım)

• Daha temel ihtiyaçlar ve ürünler
• Yerli ilaç üretimini teşvik eden hükümet
• İthalata olan güveni azaltmak için tarım teknolojisi ürünlerine artan ilgi
• Hizmet sektörleri nispeten yüksek olan ülkeler

Tele-tıp Yükselişi

• Bakım maliyetinin düşürülmesi
• Hasta katılımının genişletilmesi
• Hastalar için erişilebilirliğin kolaylaştırılması
•Yoğun bakım gerektiren hastalardan uzakta olmak

Çevrimiçi Araçların Önündeki Engellerin Azalması

• Daha iddialı ve müdahaleci hükümetlerin ortaya çıkması ve daha fazla düzenleme yapılması
• Toplu gözetim araçları
• Biyometrik izleme
• Kısmi evde eğitim ve çevrimiçi eğitimin artırılması

Yeni Çalışma Biçimleri

• Esnek ekip yapıları
• Uzaktan çalışma
• Daha az iş seyahati

Daha Az Risk Alma

• Yatırımcıların stratejilerinde savunmaya geçilmesi
• Düşük getirili ve daha güvenli finansal ürünlerle hane halkının tasarrufunda artış yaşanması
• Risk kapsamı için talebin artması ve daha kapsamlı çözümler sunmak için sigorta şirketlerinin üzerinde baskıların çoğalması

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

COVID 19 ile mücadelede krizin üç dalgasını da dikkate alan bütüncül bir COVID 19 Eylem Planı'nın hazırlanması ivedi bir ihtiyaçtır

Seçili Müdahale Alanları (Kapsayıcı değildir. Örnek teşkil etmesi adına hazırlanmıştır)	Kısa Vade	Orta Vade	Uzun Vade
	Kriz Yönetimi	İyileşme	Fırsatlarla Büyüme
Kamu programlarının tasarımı ve uygulama yol haritası	Kriz yönetim programlarının tasarımı	Tasarlanan programların özel sektör ve vatandaş odağına yansıtılması	Kalkınma planlarında dönüşüm
Firma düzeyinde tasarlanmış finansal müdahale araçları	Firma ölçeği ve sektör odaklı müdahale araçlarının tasarımı. Özel sektörden bankacılık sektörüne risk aktarımının önlenmesi	Sektör ve firma düzeyinde tahribata göre gözden geçirme	Finansal müdahaleyi tasarlarken makroekonomik durum ve küresel trendlere adaptasyon dengesinin gözetilmesi
Veriye dayalı karar destek mekanizmalarının geliştirilmesi	Farklı veri kaynaklarından beslenen krizle mücadele sistemlerinin hızlıca geliştirilmesi	Olası gelecek riskleri öngörme ve müdahale alanlarını belirleyecek erken uyarı sistemlerinin tasarlanması	Afetlerle mücadeleye yönelik kalıcı veriye dayalı teknolojilerin devreye alınması
Sektörel sürdürülebilirlik stratejilerinin tasarımı	Krizin sektörler özelinde doğrudan ve dolaylı etkilerinin tespit edilmesi	Sektörlerin istihdam ve üretim bakımından dirençlerinin artırılması	Sektörel dönüşüm ve birleşme programlarının tasarımı
Donör kuruluşların yatırım alanlarının haritalanması	Uluslararası kalkınma ve finans kurumlarının müdahale öncelik alanlarının tespiti ve ülkemizin ihtiyaç alanlarıyla eşleştirilmesi	Kamu program tasarımlarının ve donör programlarının uyumlaştırılması	Türkiye'nin faydalanıcı olduğu proje stokunun yeniden yapılandırılması
Yurt içi tedarik zincirlerinin güçlendirilmesi	Kriz kaynaklı tedarik zinciri aksaklıklarının tespiti	Türkiye'de kritik faaliyet alanlarında yurtiçi üretim kapasitesinin geliştirilmesi	Atıl kapasitenin yeni alanlara sevk edilmesi
Yükselen faaliyet alanlarına odaklanılması	Sağlık ve dijital kanallara artan talebi karşılamaya yönelik çözümlerin geliştirilmesi	Açık kaynak ve ortak üretim platformlarının geliştirilmesi	Değer zincirlerinin gözden geçirilmesi

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

COVID 19 ile mücadelede krizin üç dalgasını da dikkate alan bütüncül bir COVID 19 Eylem Planı'nın hazırlanması ivedi bir ihtiyaçtır

Seçili Müdahale Alanları (Kapsayıcı değildir. Örnek teşkil etmesi adına hazırlanmıştır)	Kısa Vade	Orta Vade	Uzun Vade
	Kriz Yönetimi	İyileşme	Fırsatlarla Büyüme
Yerelleşme odaklı inovasyon	Sağlık ekipmanı gibi acil müdahale alanlarında Türkiye'nin kapasitesinin artırılması	Sektörel yerelleşme potansiyellerinin ve politikalarının gözden geçirilmesi	Hedef sektörlerde yerli üretici geliştirme programlarının hızlandırılması
Küresel değer zincirlerindeki konumunun korunması ve geliştirilmesi	KTZ'lerde 2. tedarikçi konumundaki firmaların tespit edilmesi	Girdi taleplerinin Türkiye'ye kaydırılmasına yönelik girişimler	KTZ'lerde yükselme potansiyelimiz olan alanlarda kapasite artırımı yatırımları
Uluslararası içeri doğru yatırım fırsatlarının değerlendirilmesi	Çin başta olmak üzere çeşitli ülkelerden Türkiye'ye kayma eğilimi olan yatırım alanlarının tespit edilmesi	Söz konusu alanlardaki olası yatırımcılarla görüşmeler	Türkiye'nin yeni bölgesel/küresel merkez olabileceği alanların tespiti
Beceri kazandıma/geliştirme	Sektör firma bazında alternatif çalışma modellerinin ve kapasitelerinin gözden geçirilmesi, yetenek bazında dönüşüm ihtiyacının tespiti	Atıl kapasitelerin farklı sektörlere yönlendirilmesi, yeni kabiliyetlerin edindirilmesi için politika ve müfredat tasarımı	Geleceğin mesleklerine ve çalışma alanlarına yönelik dönüşüm programlarının tasarlanması
Dijitalleşme Dijitalleşebilecek	Dijitalleşebilecek kamu hizmetlerinin gözden geçirilmesi	Gerekli altyapı ihtiyacının belirlenmesi	Vatandaş odaklı dijital deneyim yol haritalarının hazırlanması

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Söz konusu eylem planının en önemli bileşeni Sürdürülebilir Üretim Paketi çalışmasıdır; önerimiz çalışmaya hızla başlanması yönündedir

COVID-19 sağlık krizi, ülkemiz için uzun vadede sosyo-ekonomik dönüşüm için önemli fırsatlar barındırmaktadır.

Küresel Tedarik Zincirlerinde Genişleme ve İlerleme Fırsatı

• Önümüzdeki dönemde küresel tedarik zincirlerine entegrasyon için ihtiyaçların belirlenmesi
• Üretici ve alıcılara dayalı değer zincirlerinde birinci ve ikinci kademedeki aktörlerin rol dağılımlarının yeniden belirlenmesi
• Tedarik ağları kapsamında ortaya çıkabilecek yeni üretim eksenlerinin belirlenmesi ve teşvik edilmesi

Yükselen Sektörlere Yönelim ve İlk Hareket Eden Avantajını Yakalama

• Yükselen sektörler ve bu sektörlerdeki yıkıcı etkilerin analiz edilmesi ve haritalanması
• Yükseliş gösteren sektörler vasıtasıyla doğrudan ve dolaylı olarak etkilenecek alt sektörler ve ürünlerin tespiti
• Kilit pazarlarda rekabet avantajına sahip olabilmek için ikame ve tamamlayıcı ürün etkilerinin değerlendirilmesi

Mesleki Beceri İyileştirme ve Kazandırma – Sektörel Simbiyoz

• Alternatif çalışma modelleri yoluyla verimlilik artışının değerlendirilmesi
• Dönüşümlerin etkisiyle sektörler arası geçiş yapabilecek beceri ve kabiliyet setlerinin değerlendirilmesi
• Genişletilebilecek işgücü becerileri için ilgili programlar ve müfredatların tasarımı

Kamu ve Özel Sektör için Dijitalleşmenin Hızlanması

• Temel çerçeveyi oluşturmak amacıyla bir dijitalleşme yol haritasının hazırlanması
• İşletmeler arası (B2B) ve işletmelerden tüketiciye (B2C) kaynak hareketliliğini kolaylaştırmak adına kanal bazında dönüşüm stratejilerinin geliştirilmesi

Kuvvetlenmiş Yerel Tedarik Zinciri – Hızlanan Yerelleşme

• Mevcut ve geliştirilmesi beklenen kabiliyetlerin yerel üretime aktarılabileceği ürün ve ürün gruplarının tespiti
• Yerelleştirilmesi önceliklendirilen sektörlerin ve faaliyet alanlarının iş devamlılığı göz önünde tutularak değerlendirilmesi

Odaklı Yenilikçilik Çalışmalarında Artış & Ticarileşme

• Bilgi ekonomisi ve buna yönelik dışsal yararların tespit edilmesi ve önceliklendirilmesi gereken alanların tespiti
• Türkiye'deki yeni girişimler ve ölçek büyüten firmaların haritalanması
• İnovasyon ve Ar-Ge çalışmalarının ivme kazanması için gerekliliklerin tespiti

EK:
Sektörel Vaka İncelemeleri

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Salgının sektör ve çalışma modelleri üzerine etkileri silolar halinde değil, matris ve ağlar üzerinden algılanmalıdır

Sektörler, Beklentiler, Kapasite ve Altyapı: Değişim Vaka Analizleri

1 **Stratejik Değişim**

Arz, talep, beklentiler ve iş yapış şekilleri bakımından kökten değişim
Örnek: **Sağlık Sektörü, Bankacılık ve Finans**

2 **Çalışma Modelleri Değişimi**

Esnek ekip yapıları, uzaktan çalışma gibi dinamiklerin sektörlerdeki 'yeni normal' olması
Örnek: **Eğitim, Profesyonel Mesleki Hizmetler**

3 **İşgücü ve Beceri Seti Değişimi**

Üretim süreçlerini baştan aşağı değiştirebilecek, teknolojileri uzmanlıkla kullanabilecek ve gerektiğinde iyileştirebilecek işgücü ihtiyacı
Örnek: **İmalat**

4 **Tedarik Zinciri Değişimi**

İletim engelleri, küresel tedarik zincirleri etkinliğinin yerel tedarik zincirinin sağlamlığıyla kıyaslanması
Örnek: **Hazır Giyim, Elektronik**

5 **İnovasyonda Değişim**

Ticarileşen ve uluslararasılaşan Ar Ge, artan beklentiler, bilgi asimetrisi
Örnek: **Yaşam Bilimleri**

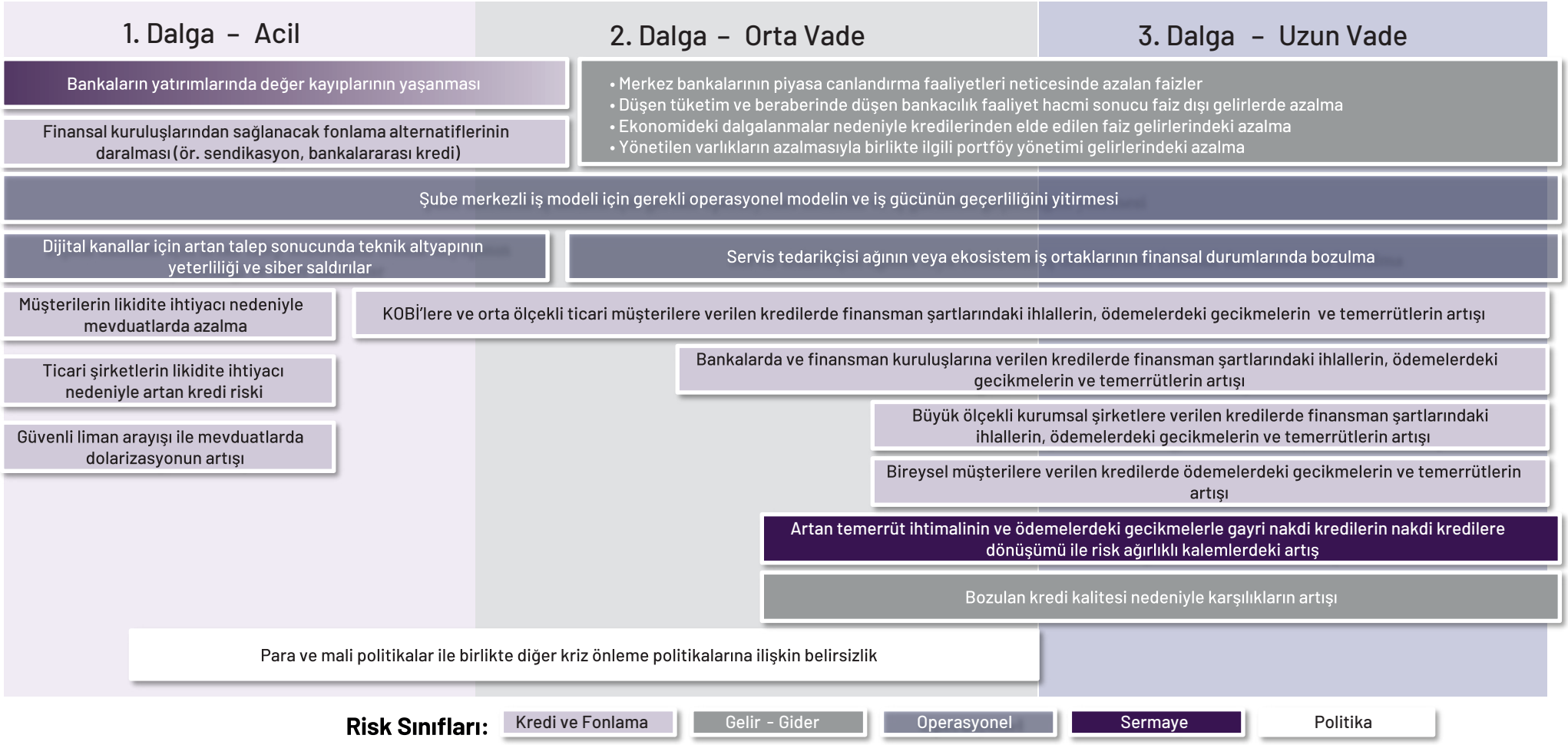
6 **Hizmet Sunumu ve Faydalanıcıya Yönelik Hizmetlerde Dönüşüm**

Kamu kurumlarının ve şirketlerin hizmet sunumunda kökten değişiklikler ve değişen beklentiler
Örnek: **Kamu Hizmetleri**

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Bankacılık ve finans sektöründe karşılaşılabilecek potansiyel riskler krizin 3 dalgasına yayılmıştır

Bankacılık Alanındaki Riskler

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Finansal hizmetlerdeki risklerin yönetilmesinde özel sektör ve kamu kritik aksiyonlar için ortak hareket etmelidir **Krizin yönetiminde paydaşların aksiyon alabileceği çözümler**

Kategori	Aksiyon	Özel Sektör	Kamu
Operasyonel ve fonlama istikrarının sağlanması ● ●	• Dijital dağıtım kanallarının kapasitesinin arttırılması, optimizasyonu ve müşterilerin yönlendirilmesi • Mevcut fonlama kaynaklarındaki olası daralma riskine yönelik fonlama yapısı alternatiflerinin çalışılması • İş sürekliliğinin sağlanmasına yönelik risk yönetim planının hazırlanması • Müşterilerin ihtiyaç ve davranışlarındaki değişime uyumlu olarak çalışan yetkinliklerinin (ör: dijital) güncellenmesi	✓ ✓ ✓ ✓	✓
Kredi portföyü senaryo analizlerinin yapılması ● ● ●	• Belirlenen senaryolara göre etkilenen endüstri / müşteri grupları için stres testi uygulanması ve bilanço / gelir tablosu risklerinin anlaşılması • Özel duruma sahip kritik kredilerin (ör. Birden fazla sektörü ilgilendirebilecek krediler) belirlenmesi • BDDK'nın regülasyon değişiklikleri doğrultusunda sistem ve raporlamanın güncellenmesi	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓
Portföy stratejilerinin gözden geçirilmesi ● ●	• Riskin azaltılması için potansiyel seçeneklerin hazırlanması (ör. yeniden yapılandırma, satış, çıkış) • Devlet tarafından belirlenen destekler, stres testi sonuçları ve endüstri öngörülerini dikkate alarak tahsis strateji, model ve operasyonlarının gözden geçirilmesi	✓ ✓	✓ ✓
Maliyet Yönetimi ●	• Müşteri davranış ve ihtiyaçlarındaki değişim ve bilanço / gelir tablosu beklentilerine uygun şekilde maliyet optimizasyonu aksiyonlarının belirlenmesi	✓	
Pazara dönük stratejilerin geliştirilmesi ● ●	• Bankaların iş kollarının (ör. ödeme sistemleri) sürdürülebilirliğinin fizibilitesinin yapılması ve önlemlerin belirlenmesi • Müşterilerin ihtiyaç ve davranışlarındaki değişime uyumlu olarak yeni değer yaratılabilecek çözümlerin saptanması (ör. tedarikçi/müşteri finansal güç testi) ve geliştirme yaklaşımının belirlenmesi (ör. fintech'ler ile iş birlikteliği ile)	✓ ✓	✓

Aksiyon kategorileri ile ilgili risk sınıfları: ● **Kredi ve Fonlama** ● **Operasyonel** ● **Gelir** ● **Gider Sermaye**

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Krizi atlatmak ve uzun vadede çıkacak riskleri önlemek için başta kamu olmak üzere özel sektöre de görev düşmektedir

Krizin yönetiminde aksiyon alınabilecek çözümler

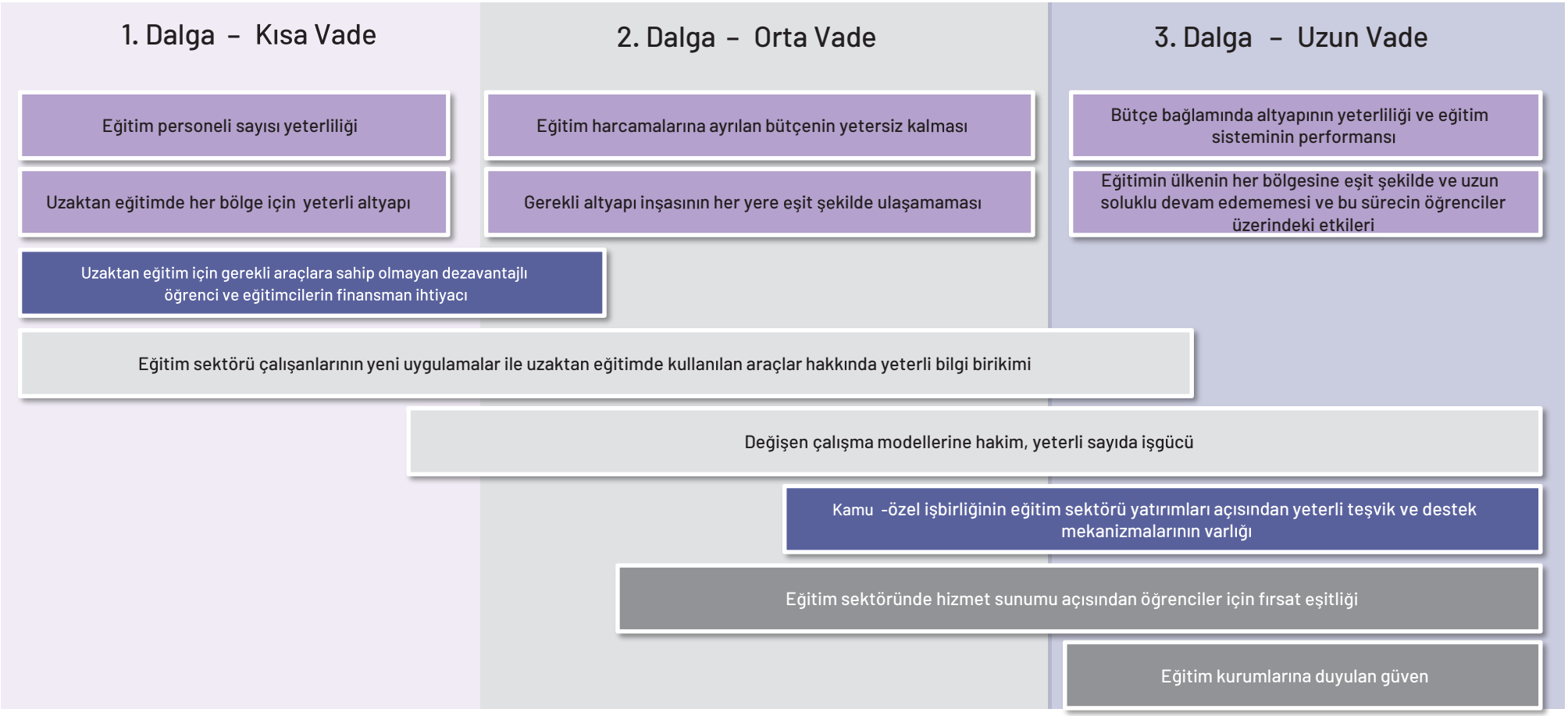
Risk Alanları	Aksiyonlar	Özel Sektör	Kamu
Finansman ●	• Sağlık harcamalarına ayrılan %4.4'lük* bütçenin payının artırılması (*Tüik) • Özel hastanede tedaviye yönlendirilen özel sigortaya sahip olmayanların ödemelerinin devlet ya da hastane bütçesinden yapılması • Özel sigortaların COVID19 test ve hasta bakım ücretlerini ödemesi	✓ ✓	✓ ✓ ✓
Altyapı ●	• Ataması bekletilen, emekli ve KHK'lı sağlık personelinin göreve başlaması • Yurtdışından doktor getirilmesi (ABD örneği) • Spor salonu, vb. alanların hastaneleştirilmesi • Özel hastane ve şehir hastaneleri yataklarının kamu hizmeti vermesi • Tıp fakültelerinin çoğaltılması, eğitimci doktorların sayısının artırılması • Acil servis/virütik hastalıklar uzmanlıklarının yaygınlaştırılması/teşvik edilmesi	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓
Hizmet Sunumu ●	• Evde bakım sisteminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması • Teletıp (telemedicine) ve mobil sağlık (mHealth) teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaşması	✓ ✓	✓ ✓
İlaç ●	• 11. Kalkınma Planı'na uygun olarak biyoteknoloji, aşı ve ilaç üretiminin teşvik edilmesi • İlaç fiyatlandırma ve geri ödeme politikalarının güncellenmesi • Teknik lise ve üniversitelerin altyapılarının güçlendirilmesi • Yeni laboratuvarların kurulması	✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Eğitim sisteminde kısa, orta ve uzun vadede oluşabilecek riskler 4 başlık altında incelenebilir

Eğitim Sistemindeki Riskler

Risk Alanları: Altyapı | Nitelikli İş Gücü | Finansman | Hizmet Sunumu

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Eğitim sisteminde oluşabilecek risklerin çözümü için alınacak aksiyonlarda kamu özel iş birliği önem arz etmektedir

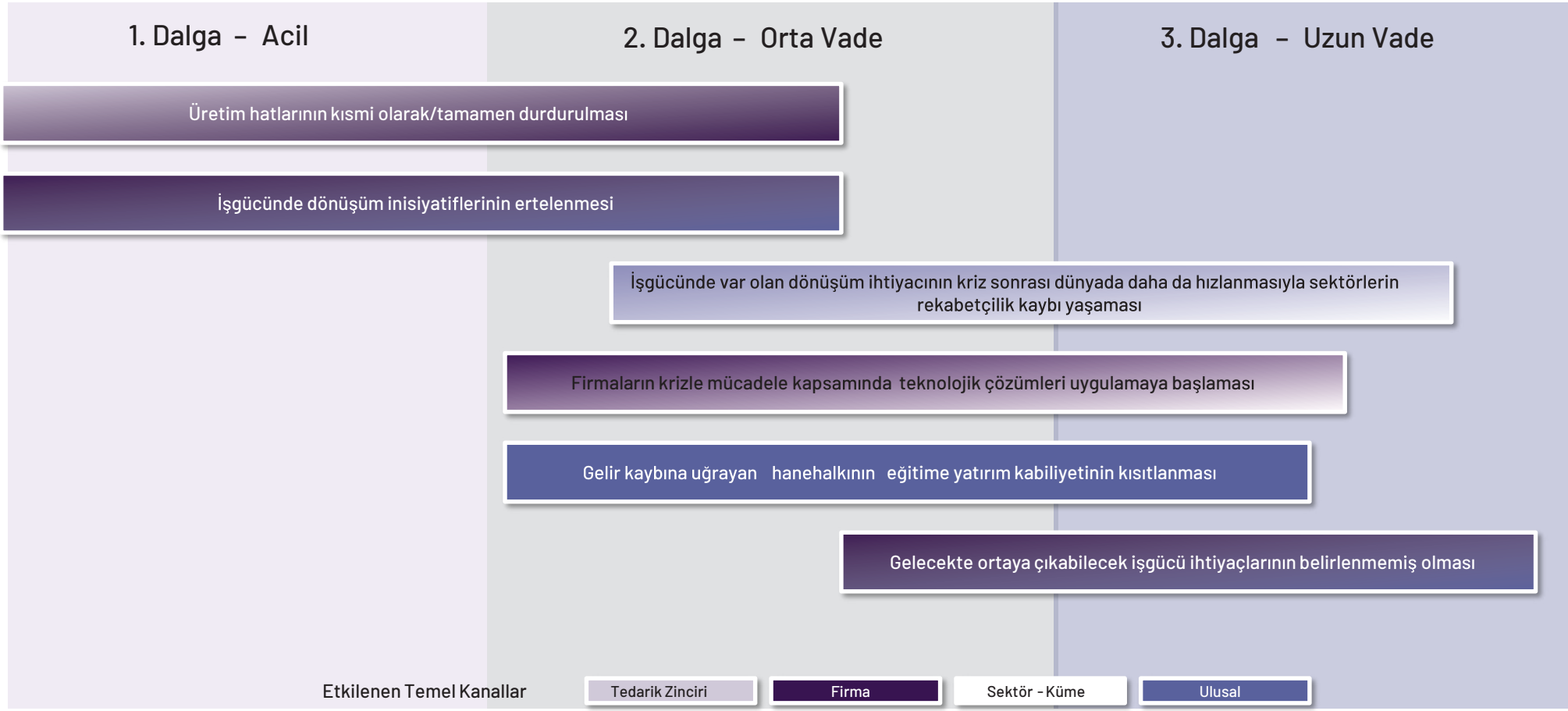
Krizin yönetiminde aksiyon alınabilecek çözümler

Risk Alanları	Aksiyonlar	Özel Sektör	Kamu
Altyapı ●	• Daha fazla atanamamış öğretmenin atanması • Özellikle internet altyapısının tüm bölgeler için asgari seviyeye getirilmesi • Eğitim yatırımlarının artırılması • Uzaktan eğitimde kullanılacak materyallere sahip olmayanların ihtiyaçlarının giderilmesi	✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓
Nitelikli İş Gücü ●	• Uzaktan eğitimde kullanılacak araçların tüm bölgeler için standardize edilmesi • Eğitim sektörü çalışanları için bu araçlara adapte olabilecekleri eğitimler düzenlenmesi • Eğitim çalışanlarına uzaktan eğitim ile ilgili seminerlerin verilmesi • Eğitim çalışanlarına bu süreçte öğrencilerle daha efektif iletişim kurabilmeleri için pedagojik eğitimler verilmesi • Yeni çalışma ve eğitim modellerine ilişkin uzun vadeli strateji ve uygulamaların belirlenmesi • Sektör çalışanlarına beceri geliştirici eğitim ve teşviklerin sağlanması	✓ ✓ ✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓ ✓ ✓ ✓
Finansman ●	• Kamunun dezavantajlı grupların ihtiyaçları için ağ sağlayıcılar ile anlaşma yapıp uzaktan eğitime dahil edilmelerinin sağlanması • Eğitim sektörüne yapılan devlet yatırımlarının kısa vadede artırılması ve kamu özel işbirliğinin desteklenmesi	✓ ✓	✓ ✓
Hizmet Sunumu ●	• Uygulanacak bütün adımların uzun vadede tüm ülke açısından kapsayıcı olması • Fırsat eşitsizliği oluşmaması için tüm bölge ihtiyaçlarının doğru şekilde analiz edilmesi • Eğitim sektörüne ve kamuya duyulan güvenin yapılacak uygulama ve düzenlemelerle uzun vadede kuvvetlendirilmesi	✓	✓ ✓ ✓

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Kriz kapsamında işgücüne ilişkin riskler, etkilerini birden fazla kanalda göstermektedir

İşgücü Dönüşümüne İlişkin Riskler

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Yeniden yönlendirilecek ve becerileri geliştirilecek işgücünün dönüşümünde özel sektör ve kamu eşgüdümlü bir şekilde çalışmalıdır

Krizin Yönetiminde Alınabilecek Aksiyonlar

Kategori	Aksiyon	Özel Sektör	Kamu
İşgücünün Yeniden Yönlendirilmesi ●	• Sektörel değişimler sonucunda işgücü arz ve talep dinamiklerinin analiz edilmesi	✓	✓
	• Şirket içi ve gerekirse sektörler arasında ihtiyaç kapsamında faydalanılabilecek beceri setlerinin tespit edilmesi	✓	✓
	• Yeniden yönlendirilebilecek işgücü için eğitim başta olmak üzere gerekliliklerin belirlenmesi	✓	✓
	• Birimler arasında görevlendirilebilecek işgücünün eğitilmesi ve göreve başlatılması	✓	
Becerilerin (Yeniden) Geliştirilmesi ● ●	• Yeniden yönlendirilen profillere ilişkin detaylı rol tanımlarının oluşturulması	✓	
	• Acil müdahale kapsamında farklı rollere yönlendirilen profillere yönelik fark analizlerinin gerçekleştirilmesi	✓	
	• Uzun vadede rol tanımında değişiklik yaşayacak çalışanlar için uygulanacak beceri geliştirme programının tasarımı	✓	✓
	• Rol tanımında değişiklik öngörülemeyen meslekler için gerekli dijital dönüşüm ve değişim yönetimi eğitim programlarının tasarlanması ve verilmesi	✓	✓ (Tasarım)
İşgücünün Yeniden Konumlandırılması ● ● ●	• Krizin seyri ve sektörlerin ihtiyacı doğrultusunda işgücünün yeniden konumlandırılması için ihtiyaçların tespiti	✓	✓
	• Gelecekte ortaya çıkabilecek yeni meslek grupları için bir analitik aracın ve takip mekanizmasının geliştirilmesi	✓	✓
	• Veriye dayalı istihdam politikalarının tasarımının mümkün olabilmesi için sektörel istişare yapılarının oluşturulması	✓	✓
	• Farklı kapsamlarda tasarlanacak işgücü ve istihdam dönüşümü programlarına yönelik izleme ve değerlendirme çerçevesinin çizilmesi	✓	✓

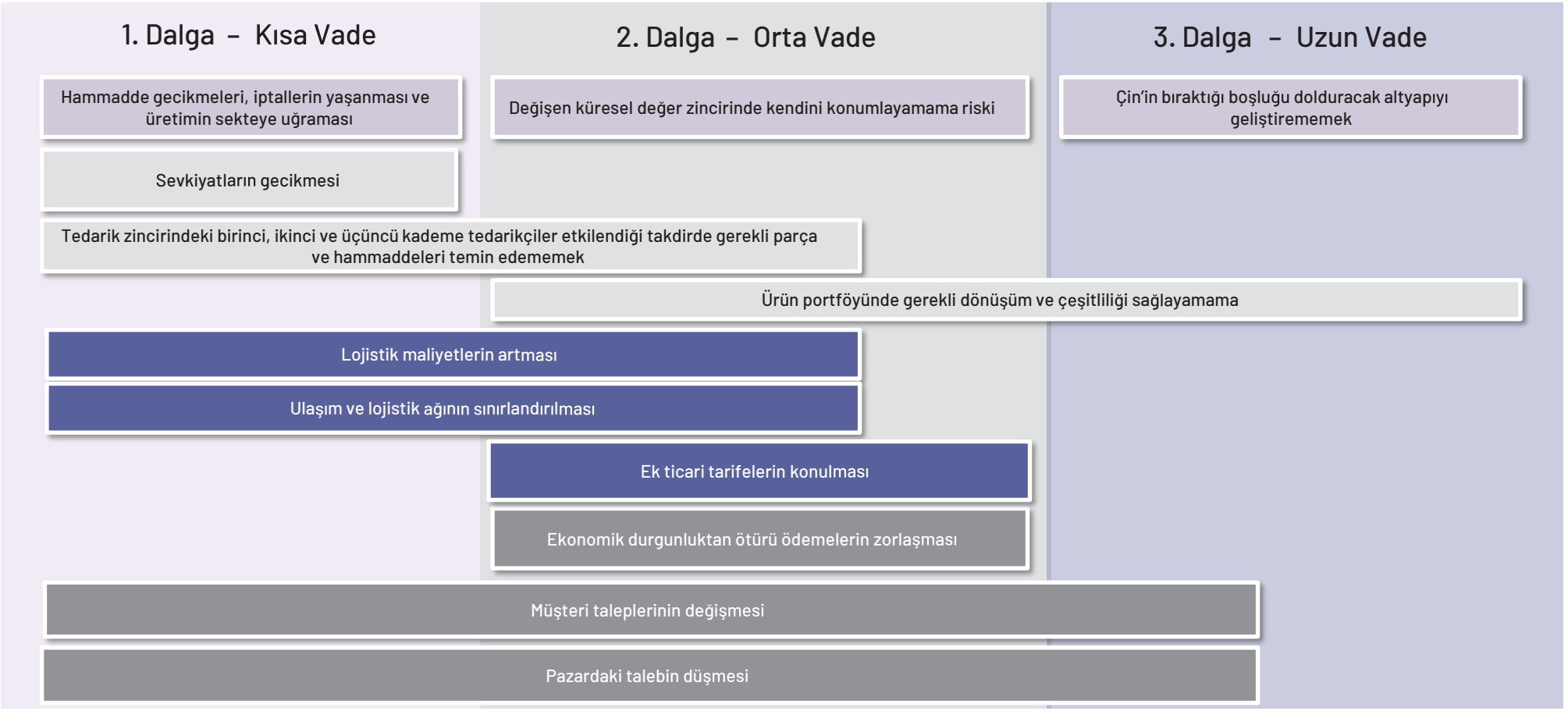
Etkilenen Temel Kanallar ● **Tedarik Zinciri** ● Firma ● Sektör - Küme ● **Ulusal**

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Tedarik zincirindeki Covid 19 kaynaklı değişimler kısıtlayıcı olmakla beraber, yeni fırsatlar da getirmektedir

Tedarik Zinciri Alanındaki Riskler

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Küresel tedarik zincirinden kopmamak ve katılımı artırmak için lojistik sürdürülebilirlik ve ürün transformasyonuna öncelik vermek gerek

Krizin yönetiminde aksiyon alınabilecek çözümler

Risk Alanları	Aksiyonlar	Özel Sektör	Kamu
Tedarik	• Çok merkezli/alternatifli, esnek tedarik zincirlerinin kurulması	✓	✓
	• Çin başta olmak üzere salgının etkilediği ülkelerde üretilmesi planlanan yeni ürünleri başka ülkelerdeki üretim tesislerine yönlendirmek	✓	✓
	• Tedarik güvenliğini sağlamak amacıyla tedarik ağını dengelemek; zayıf tedarikçileri destekleyerek faaliyetlerine devam etmesi için yardımcı olmak	✓	✓
Stok	• Malzeme stokunu artırmak ve kapasiteyi korumak amaçlı girişimler	✓	✓
	• Eldeki stoğu karantina alanlarından uzaklaştırıp liman gibi sevkin kolay yapılabileceği alanlara çekmek	✓	✓
	• Salgından etkilenmiş alanlardaki tedariği kısıtlı olan hammadde ve stok malzemelerini önceden temin etmek	✓	✓
	• Birincil tedarikçinin etkilendiği ancak ikincil tedarikçinin etkilenmediği durumlarda onaylı parçaların ve alternatif hammaddelerin kullanımını başlatmak	✓	
	• İkinci ve üçüncü kademe tedarikçilerin kapasitelerini, teslimatlarını; eğer mümkünse tahsis edilmiş kaynaklarını ve ek üretim kapasitelerini garanti altına almak	✓	
Lojistik	• Alternatif tedarik kaynaklarını belirlerken taşıma rotaları ve kombinasyonlarını da eş zamanlı olarak tanımlamak	✓	✓
	• Yerli, veya lojistik açıdan risk teşkil etmeyen tedarik kaynakları ile ilerlemek ve ilişki geliştirmek	✓	✓
Talep	• Müşterileri gecikmelerle ilgili bilgilendirmek ve kısa vadeli kârı optimize edecek ya da sözleşme maddelerini karşılayacak şekilde müşteriye ayrılan kaynakları düzenlemek	✓	
	• Ürün portföyünün genişlemesi ve çeşitlenmesi	✓	

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

COVID 19 krizinin yapısal mirası, inovasyon ve Ar Ge ticarileştirme beklentilerinin çok yükselmesidir ilk hamle avantajı önemlidir

Paydaşların aksiyon alabileceği çözümler

Kategori	Aksiyon	Özel Sektör	Kamu
Üretim Devamlılığı İçin İnovasyon ●●	• Üretim sürecine otonom araçların dahil edilmesi, «ışığı kapalı» fabrika sisteminin yaygınlaşması • Sanal çalışma alanlarına ve uygulamalarına geçilmesi • Daha entegre, çeşitlendirilmiş ve eşgüdümlü bir tedarik zinciri, bu zincirin teknolojiyle takip ve yönetimi	✓ ✓ ✓	✓
Yaşam Bilimleri İnovasyon Atağı ●●	• Terapötik tedavi, teşhis ve yeni aşıların gelişimini takip eden firmaların uluslararası, geniş araştırma topluluklarına katılması • Ulusal yaşam bilimi şirketlerinin; teşhis, biyobelirteç (biomarkers) , onaylanmış tedavi veya yeniden geliştirilebilecek bileşikleri kapsayan portföylerinin geliştirilmesi	✓ ✓	✓ ✓
Şoka Dayanıklı ve Esnek üretim ●●●	• Üç boyutlu yazıcı gibi teknolojiler kullanılarak katmanlı üretime geçiş (Uçak parçaları üretmek için kullanılan aynı 3D yazıcı, solunum ventilatörleri üretmek için kullanılabilir) • Robotların yalnızca sabit konveyör bantlarında kullanılması yerine, fabrika ve depolarda otonom mobil ajanlar olarak kullanılması • Verimliliği optimize etmek ve kesinti süresini en aza indirmek için marj maksimize eden teknolojiler kullanmak	✓ ✓ ✓	
Bilgi Kirliliğinin Önlenmesi ●	• Kore örneğinde olduğu gibi, cep telefonu bilgilendirme hizmetiyle, hükümet yetkilileri, şehir ve ilçe düzeyindeki milyonlarca mobil kullanıcıya aynı anda özelleştirilmiş acil durum uyarı mesajları atılması. Bu mesajların, yakın zamanda teyit edilen vakaların ayrıntıları ve bu hastaların ziyaret ettiği 'enfeksiyon noktalarının' yeri ve zamanı da dahil olmak üzere epidemiyolojik araştırma durum güncellemeleri içermesi		✓

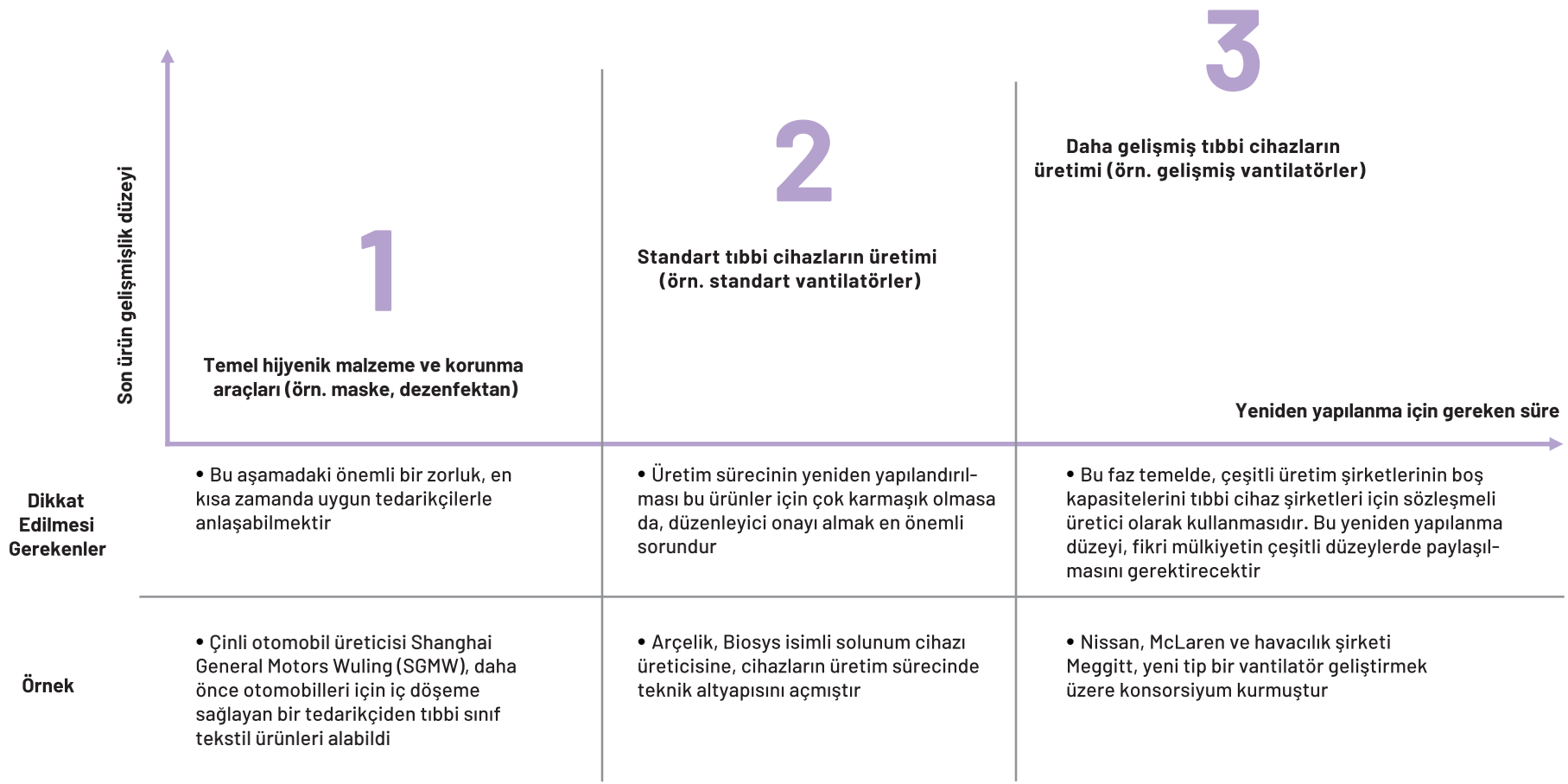
Etkilenen Temel Kanallar ● Tedarik Şoku ● Talep Şoku ● Yatırım ● Dayanıklılık ● Bilgi Asimetrisi

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Dünyada şirketler, COVID 19 ile mücadeleyi desteklemek için üretim ve Ar Ge yetkinliklerini çeşitlendiriyor

Üretim Yeniden Yapılanması Karmaşıklık Düzeyleri

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Covid 19 ile mücadelede hükümet seviyesinde bir ön ofis dönüşümünü zaruri kılan çeşitli vadelerde riskler bulunmaktadır

Bağlantılı Riskler

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Halk sağlığı için sanal gözetimi artıracak hükümet seviyesinde bir ön büro dönüşümü pandemi ile mücadelede önemli bir belirleyici olmaktadır

Krizin yönetiminde paydaşların aksiyon alabileceği çözümler

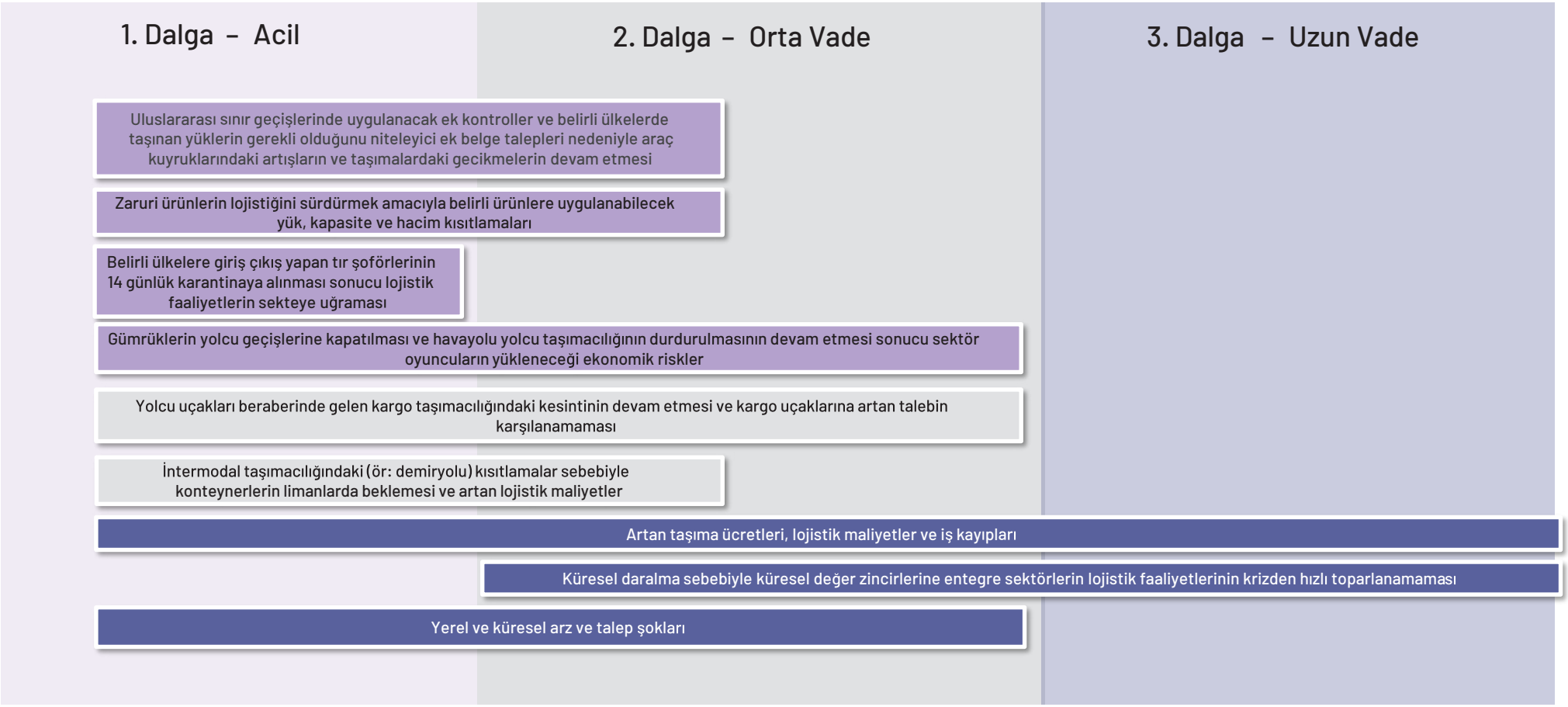
Kategori	Aksiyon	Özel Sektör	Kamu
Dijitalleşme ●	• Devletin çeşitli hizmet alanlarında (emniyet, sağlık vb.) benzer veya aynı altyapı ile anlık olarak vatandaş devlet iletişimini sağlayabilecek, kişiselleştirilmiş bir izleme ve takip mekanizmasının oluşturulması		✓
	• Kısa dönemde hızlı aksiyon almak adına hızlı vaka tespiti, takibi ve hasta ve yakınlarının konumlarına dair bilgilendirmeye olanak sağlayan akıllı telefon uygulamaları, mevcut sosyal iletişim uygulamaları, interaktif haritalar vb. uygulamaların devlet erişimine ve takibine açılması	✓	✓
	Ülke örnekleri: Çin: Özel sektör işbirliği sonucu milyonlarca insanı takip eden bir sağlık derecelenme akıllı telefon uygulaması kullanmaktadır. Bu uygulama kullanıcıların sağlık, konum ve seyahat bilgilerini kullanarak vatandaşlara renk grupları atayıp kişinin karantina kararını vermektedir Güney Kore: Kredi kartı işlemleri, akıllı telefon konum bilgileri ve CCTV video kayıtları uygulamaları ile teşhis konulan hastaları izleme ve halkı canlı haritalar ile bilgilendirme mekanizmalarını aktif kullanımı Singapur: Sağlık bakanlığı güncellemeleri ve anlık ihtar mekanizması olarak Whatsapp platformu kullanımı - Karantinadaki insanların takibi için rastgele zamanlamalarda SMS ve özel linkler göndererek uygulama aracıyla konum kontrolleri	✓	✓
	• Mevcut sağlık takibi sistemleri maliyetlerinin ve dijitalleşme adına yeni teknoloji altyapı yatırımlarının fonlanma riskine yönelik fonlama yapısı alternatiflerinin çalışılması		
Stratejik / Finansal ●	• Pandemi kriz yönetiminde sürekliliğin sağlanması için ulusal seviyede aksiyon ve risk planı hazırlanması	✓	✓
	• Hızlı dijital dönüşüm ve platform entegrasyonları için kamu özel işbirliklerinin kurularak teşvik edilmesi		✓
Test ve Tanı Merkezlerinin Artırılması ●	• Hastanelerin yanı sıra test merkezlerinin, seyyar/mobilize test istasyonlarının ve tanı merkezlerinin yaygınlaştırılması	✓	✓
	• Sağlık sektöründeki çeşitli özel hizmet sağlayıcılarla yapılacak iş birlikleri ile test kitleri geliştirme, laboratuvar ve çeşitli mevcut altyapıların kullanımı konusunda girişimlerin başlatılması		

Etkilenen Temel Kanallar ● **Bilgi Toplama** ● Finansal ● Bilgi Dağıtımı

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Lojistik operasyonlarda kısa, orta ve uzun vadede oluşabilecek riskler 3 başlık altında incelenebilir

Risk Alanları: Gümrük ve Yasal Yaptırımlar | Operasyonel | Ekonomik

ZEREN M.M.

COVID-19 PANDEMİ KRİZİNİN TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Birçok sektörün tedarik zincirinde belirleyici olan lojistik operasyonlar, pandeminin olası etkilerine karşı kırılgan durumda

Krizin yönetiminde aksiyon alınabilecek çözümler

Risk Alanları	Aksiyon	Özel Sektör	Kamu
Gümrük ve Yasal Yaptırımlar ●	• Lojistik şirketlerinin ve düzenleyici kurumların lojistik planlamalarının öngörülmeyen maliyetleri, ağırlaştırılan gümrük süreçlerini, kontrol ve dokümantasyonları öngörecek şekilde hazırlaması	✓	✓
	• Lojistik sektöründe istihdam edilen çalışanlara dair lojistik kesintilerin yaşanmaması adına vardiya, değişim ve yedeklemeleri içeren etkin kaynak planlaması yapılması	✓	✓
	• Lojistik sektöründe çalışanlara ilişkin teçhizat ve koruma bakımından ileri seviyede sağlık önlemleri alınması	✓	✓
Operasyonel ●	• Belirli ürünlere uygulanabilecek talep ve arz şoklarına karşın kapasiteyi koruma amaçlı etkin stok yönetimi yapılması	✓	
	• Tedarik, lojistik çözümlerini optimize etmek için ortaklıktan yararlanmak ve ortak alıcı ülkelerle talebi birlikte yönetmek	✓	✓
	• Nakliye modunu yeniden yönlendirmek / değiştirmek ve ikmal teslim sürelerini azaltmak için mevcut diğer lojistik kapasiteden yararlanmak	✓	
Ekonomik ●	• Kritik sektörler başta olmak üzere sektörün karşılaştığı hava trafiği, seyahat kısıtlamaları ve ek maliyetlere ilişkin iyileştirme, teşvik, fonlama ve kamu özel işbirliği mekanizmaları geliştirilmesi Çin'in lojistik sektöründe aldığı önlemler: 1) Pandemi sona erene kadar ülke genelinde tüm araçlar için tüm otoyol geçiş ücretlerinin (köprüler ve tüneller dahil) kaldırılması 2) COVID 19 salgınından etkilenen şirketlere, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelere ve temel malları ve günlük ihtiyaçları taşımakla görevli şirketlere finansal destek sağlamak 3) Ekonomiyi canlandırmaya yönelik açık sınır politikası benimsemek		✓
Stratejik ●	• Yukarı ve aşağı yönlü ürün tedarik zincirlerinin risk analizini gerçekleştirmek ve olası tehditleri tanımlamak	✓	✓
	• Yeni küresel değer zincirleri ile şekillenen lojistik ağlarında lojistik firmalarının kendilerini öngörülü bir şekilde konumlamak adına hızlı aksiyon almaya olanak veren stratejiler geliştirmesi	✓	

Risk Alanları: ● **Gümrük ve Yasal Yaptırımlar** ● **Operasyonel** ● **Ekonomik**

ZEREN M.M.

ZEREN M.M.

Zeren Mali Müşavirlik Hizmetleri A.Ş.

Hizmetlerimizle ilgili detaylı bilgi almak için bizlere her zaman ulaşabilirsiniz.

Mustafa Yiğit Zeren
Yönetici Ortak & ACCA
T : +90 212 266 70 68
E : mustafayigit.zeren@zerenmm.com

Gönenç Öztok
Genel Muhasebe Direktörü & SMMM
T : +90 212 266 70 48
E : gonenc.oztok@zerenmm.com

Ahmet Coşar
Genel Muhasebe Şefi & SMMM
T : +90 212 266 70 48
E : ahmet.cosar@zerenmm.com

İstanbul Ofis
Levent Mah. Levent Cad. No:19 34330 Beşiktaş - İstanbul / TÜRKİYE
Telefon: +90 212 266 70 48 E-posta : info@zerenmm.com

Yurtiçi ve Yurtdışı ofislerimizin iletişim bilgilerine ulaşmak için web sitemizi ziyaret ederbilirsiniz.

TÜRMOB ACC IFAC International Federation of Accountants INAA GROUP IASB

wwww.zerenmm.com

zerenmm